

โลกาภิวัตน์ทางการเงินกับนโยบายการเงินไทย

ระบบเศรษฐกิจไทยมีความผูกพันกับระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศมาโดยตลอดการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย ระบบเศรษฐกิจไทยนั้นมีความขนาดเล็กยังคงต้องพึ่งพาความรู้, เงินทุน, เทคโนโลยีการผลิต และวิทยาการจัดการด้านการตลาดจากต่างประเทศเป็นสำคัญ ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศจึงเป็นทั้งข้อจำกัดและข้อสนับสนุนในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจถึงแม้ว่าตามโครงสร้างเชิงสถาบันและเชิงกฎหมายในประเทศ กระทรวงการคลัง และธนาคารแห่งประเทศไทย จะเป็นหน่วยงานของทางการที่เป็นหลักในการดำเนินนโยบายการเงินของไทยก็ตาม แต่ปรากฏว่าที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมระหว่างประเทศได้ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยซึ่งบางครั้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลให้สถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก, กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ได้เข้ามามีบทบาทร่วมกับทางการในการดำเนินนโยบายการเงินของไทย (อนุสรณ์ ลิ้มมณี: 2534)

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในระบบการเงินระหว่างประเทศ บริษัทข้ามชาติและสถาบันการเงินระหว่างประเทศที่เป็นภาคเอกชนได้มีบทบาทในทางการลงทุนและทางการเงินระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นในเวลาเดียวกับที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร และเครื่องมือทางการเงินสมัยใหม่จำนวนมาก ประกอบกับการแพร่ขยายตัวของแนวคิดเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) หรือที่ต่อมาเรียกว่าแนวทางฉันทามติวอชิงตัน (Washington consensus) ได้รับความนิยมในประเทศต่าง ๆ แนวคิดเสรีนิยมใหม่นี้เน้นในเรื่องการเปิดเสรีทางการค้า, เพิ่มบทบาทของภาคเอกชนภายใต้กลไกการตลาดโดยลดบทบาทของภาครัฐในการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจ

การขยายตัวของแนวคิดดังกล่าวและการขยายตัวของตลาดการเงินระหว่างประเทศที่สถาบันการเงินภาคเอกชนมีบทบาทที่สำคัญทำให้ภาครัฐกิจการเงินในประเทศมหาอำนาจได้รับประโยชน์อย่างมาก แนวทางเสรีนิยมใหม่จึงได้ถูกผลักดันจากประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาผ่านเวทีการเจรจาการค้าระหว่างประเทศเพื่อให้ประเทศสมาชิกของที่ประชุม GATT หันมาใช้นโยบายการเงินที่ให้มีการเปิดเสรีทางในตลาดเงิน, ตลาดทุน และธุรกิจประกันภัย ดังเช่น

ประเทศที่พัฒนาแล้ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากได้เริ่มหันมาปรับนโยบายการเงินของตนไปในแนวทางเปิดเสรีตามประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศ (ริชาร์ด โอ'ไบรอัน, 2537: 39-42)

3.1 สภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงิน

สภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงิน (Financial Globalization) นั้นหมายถึง ปრაกฏการณ์ทางการเงินในประเทศต่าง ๆ ที่ปัจจัยทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศจำนวนมากมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและส่งผลต่อกันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายการเงินในประเทศต่าง ๆ โดยที่รัฐในประเทศเหล่านี้ต่างพากันลดมาตรการในการควบคุมการไหลเข้าออกของเงินลงทุนระหว่างประเทศลงจากเดิมนอกจากนี้รัฐในประเทศเหล่านี้ยังหันมาใช้มีนโยบายการเปิดเสรีทางการเงินแบบผ่อนคลายน มีการยกเลิกกฎระเบียบที่เคยใช้ควบคุมตลาดเงินตลาดทุนในประเทศ, รัฐเหล่านี้เริ่มเปิดให้สถาบันการเงินระหว่างประเทศเข้าไปมีบทบาทในตลาดเงินตลาดทุนในประเทศเหล่านี้มากขึ้นโดยที่รัฐกำกับควบคุมแต่เพียงเล็กน้อย การเปลี่ยนแปลงนโยบายการเงินดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาตลาดเงินตลาดทุนและสถาบันการเงินในประเทศเหล่านี้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้เมื่อมีการนำเทคโนโลยีด้านการสื่อสารสมัยใหม่ที่มีความรวดเร็วแม่นยำ ประหยัด รวมถึงมีการสร้างเครื่องมือทางการเงินใหม่ ๆ เพื่อลดความเสี่ยงจากการลงทุนระหว่างประเทศมาใช้มีส่วนสำคัญที่ทำให้สภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงินขยายตัวอย่างรวดเร็วทำให้การไหลเข้าออกของเงินทุนระหว่างต่างประเทศเป็นไปอย่างสะดวกโดยที่ธุรกรรมทางการเงินมีต้นทุนที่ลดลงอย่างมาก (Bello et al., 2000: 3; Pauly, 1995: 369)

3.1.1 การปรับใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินในประเทศต่าง ๆ

หลังจากที่ประเทศต่าง ๆ ประกาศออกจากระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบเบรตตัน วูดส์ นั้นมีผลให้ค่าเงินสกุลต่าง ๆ ในตลาดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศมีความผันผวนอย่างมาก ประกอบกับเกิดปัญหาเงินเฟ้อในประเทศต่าง ๆ ซึ่งมาจากการประกาศขึ้นราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก

ของกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมันดิบเป็นสินค้าออก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลให้ตลาดตลาดยูโรดอลลาร์ ซึ่งเป็นตลาดการเงินระหว่างประเทศที่สำคัญซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงลอนดอนขยายตัวอย่างรวดเร็ว สถาบันการเงินระหว่างประเทศภาคเอกชน ตลาดการเงินระหว่างประเทศและสถาบันการเงินระหว่างประเทศภาคเอกชนได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในทางการเงินระหว่างประเทศมากขึ้น เนื่องจากสถาบันการเงินเหล่านี้ควบคุมเงินทุนต่างประเทศจำนวนมากในตลาดยูโรดอลลาร์การขยายตัวของตลาดการเงินระหว่างประเทศประกอบกับการขยายตัวของบริษัทลงทุนข้ามชาตินั้นทำให้เงินทุนต่างประเทศจำนวนมากของสถาบันการเงินระหว่างประเทศภาคเอกชนและบริษัทลงทุนข้ามชาติเริ่มไหลเข้าไปลงทุนประเทศต่าง ๆ การหมุนเวียนของเงินทุนระหว่างประเทศมีผลให้รัฐในประเทศต่าง ๆ เริ่มที่จะไม่สามารถดำเนินนโยบายการเงินในประเทศ รัฐเหล่านี้เริ่มไม่สามารถใช้กลไกอัตราดอกเบี้ยและกลไกอัตราแลกเปลี่ยนได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดิม ทั้งนี้เนื่องจากหากรัฐเข้มงวดกับการควบคุมการไหลเข้าออกของเงินทุนต่างประเทศแล้ว สถาบันการเงินระหว่างประเทศภาคเอกชนและบริษัทข้ามชาติมักไม่นำเงินทุนเข้าประเทศในทางตรงข้ามหากรัฐผ่อนคลายการควบคุมการไหลเข้าออกของเงินทุนหรือมีมาตรการทางการเงินการคลังในการสนับสนุนให้เงินทุนเหล่านี้ไหลเข้าประเทศ สถาบันการเงินระหว่างประเทศภาคเอกชนและบริษัทข้ามชาติก็มีความมั่นใจในการเคลื่อนย้ายเงินลงทุนของตนไปในประเทศนั้น ๆ ดังนั้นประเทศต่าง ๆ ได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของเงินทุนต่างประเทศที่ไหลเข้าว่ามีมากกว่าผลเสียที่จะเกิดขึ้น รัฐในประเทศต่าง ๆ จึงพากันดำเนินนโยบายผ่อนคลายการควบคุมหรือการเปิดเสรีทางการเงินเพื่อให้มีเงินทุนไหลเข้ามาซึ่งจะเป็นประโยชน์กับระบบเศรษฐกิจในประเทศมากกว่าที่จะคงนโยบายการควบคุมการไหลเข้าออกเงินทุนต่างประเทศอย่างเข้มงวดตามเดิม ดังนั้นในช่วงระหว่างปี 2527-2536 พบว่าประเทศต่าง ๆ รวมถึงไทยจึงเริ่มประกาศใช้นโยบายเปิดเสรีทางการเงิน (Andrews, 1994; Goodman and Pauly, 1995; Hirschman, 1978)

เมื่อประเทศอุตสาหกรรมในยุโรปโดยเฉพาะเยอรมันตะวันตก, เดนมาร์ค, เนเธอร์แลนด์ และบางประเทศในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรปต่างหันมาใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินโดยให้เงินทุนระหว่างประเทศมีการไหลเข้าออกอย่างเสรีตามสหรัฐอเมริกา รวมถึงการที่ญี่ปุ่นได้ใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินทั้งนี้เพื่อให้สถาบันการเงินขนาดใหญ่ของตนสามารถนำเงินทุนจากการได้เปรียบดุลการค้าจำนวนมากไหลนั้นออกไปลงทุนยังต่างประเทศ รวมถึงรัฐบาลของนิวซีแลนด์, ออสเตรเลีย, นอร์เวย์, ฟินแลนด์ และบางประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การที่รัฐบาลในประเทศเหล่านี้หันมาใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินก็เพื่อที่จะให้ได้ประโยชน์จากการ

ไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศ (Helleiner, 1994: 8) การที่ประเทศต่าง ๆ เหล่านี้หันมาใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินนั้นทำให้เงินทุนต่างประเทศจำนวนมากสามารถไหลหมุนเวียนแสวงหาผลตอบแทนไปในประเทศต่าง ๆ มากขึ้นทั้งที่เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาต่างจากเดิมที่เงินทุนต่างประเทศเหล่านี้มักจะไหลหมุนเวียนกระจุกอยู่ในประเทศอุตสาหกรรมบางประเทศเท่านั้น

3.1.2 กระบวนการโลกาภิวัตน์ทางการค้าและการผลิตภายใต้การนำของบริษัทข้ามชาติ

บริษัทข้ามชาตินั้นมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางการผลิตขึ้นการขยายลงทุนของบริษัทข้ามชาติหลังจากปี 2520 นั้นผลให้ปริมาณการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในระบบการผลิตระหว่างประเทศที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิตอย่างมาก 2. ระบบการผลิตระหว่างประเทศมีความซับซ้อนมากขึ้น และ 3. ปริมาณและมูลค่าทางการค้าและการผลิตระหว่างบรรดาบริษัทในเครือบริษัทข้ามชาติ (Intercompany alliances) ที่ตั้งอยู่ในประเทศต่าง ๆ ขยายตัวอย่างมาก

การพัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิตในขณะนั้นเกิดจากการแข่งขันในตลาดการค้าระหว่างประเทศที่ทวีความรุนแรง (intense competition) ในขณะที่ทรัพยากร (resource scarcity) ในการผลิตนั้นมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อที่จะให้เกิดการประสิทธิภาพในการผลิตประเทศอุตสาหกรรมโดยเฉพาะสหรัฐฯ ฯ และประเทศในยุโรปตะวันตก ได้เริ่มพัฒนาระบบการผลิตของตามตามแบบระบบการผลิตของญี่ปุ่น เนื่องจากระบบการผลิตของญี่ปุ่นนั้นมีสายการผลิตที่ยืดหยุ่น, มีการควบคุมคุณภาพสูง, มีสายการผลิตที่สั้น, และมีการนำเอาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ควบคุมการผลิต ซึ่งระบบการผลิตแบบญี่ปุ่นนี้สามารถลดต้นทุนการผลิตได้อย่างมากและสามารถผลิตสินค้าได้หลากหลายตรงกับความต้องการของตลาดรวมถึงได้สินค้าที่มีคุณภาพที่สูง ต่อมาเทคนิคการบริหารการผลิตแบบญี่ปุ่นนี้ได้ขยายไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมทั้งในสหรัฐฯ ฯ, ยุโรป และประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชียตะวันออก

กระบวนการโลกาภิวัตน์ทางการผลิตมีผลให้โครงสร้างทางการผลิตสินค้ามีความซับซ้อนมากกว่าเดิม โดยพัฒนาเป็นห่วงโซ่การผลิตหรือห่วงโซ่สินค้า (production or commodities chains) ที่ซับซ้อนมากขึ้นกระจายฐานการผลิตสินค้าไปยังประเทศต่าง ๆ มีการเชื่อมโยงขั้นตอนในการผลิต,

การเงิน และการตลาดเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อที่จะสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันบรรษัทข้ามชาติได้พัฒนาเครือข่ายทางการผลิตและการตลาดในประเทศต่าง ๆ เพื่อลดต้นทุนการผลิตให้ได้มากที่สุดภายใต้เทคโนโลยีด้านการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร ภายใต้สภาวะโลกาภิวัตน์ทางการผลิตนั้นบรรษัทข้ามชาติจากสหรัฐอเมริกา, สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น (triad of global trades) สามารถควบคุมทางการค้าระหว่างประเทศนอกประเทศตนมากกว่าร้อยละ 25 ของการค้าโลก

การขยายตัวของการลงทุนทางตรงของบรรษัทข้ามชาติเหล่านี้ทำให้เกิดฐานการผลิตสินค้าที่แต่เดิมกระจุกตัวในประเทศที่พัฒนาแล้วกระจายยังประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งภายหลังทศวรรษที่ 2530 พบว่าบรรษัทข้ามชาติเหล่านี้ได้เข้าไปลงทุนจำนวนมากในประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียง และประเทศจีน (ตารางที่ 3.1) โดยบรรษัทข้ามชาติเหล่านี้นำเงินเข้าลงทุนพร้อมกับนำเทคโนโลยีการผลิต, เทคนิคการบริหารจัดการ และระบบการบริหารการตลาดมาด้วย การลงทุนของบรรษัทข้ามชาติได้ก่อให้เกิดการจ้างงานในประเทศเหล่านี้ และทำให้เศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ผูกพันกับระบบเศรษฐกิจโลกมากขึ้นจากโครงสร้างกลไกห่วงโซ่สินค้าและห่วงโซ่การผลิตระหว่างประเทศ

สภาวะโลกาภิวัตน์ทางการผลิตและพัฒนาการของบรรษัทข้ามชาติส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา โดยสภาวะโลกาภิวัตน์ทางการผลิตได้กลายเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้รัฐในประเทศต่าง ๆ ต้องปรับนโยบายการเศรษฐกิจของตนเพื่อให้เอื้อประโยชน์กับการเข้ามาลงทุนของบรรษัทข้ามชาติเหล่านี้ ทั้งนี้เนื่องจากเงินลงทุนของบรรษัทข้ามชาติที่ไหลเข้ามาจะทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศขยายตัวและทำให้เกิดการจ้างงานในประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะรัฐในประเทศกำลังพัฒนาประเทศเหล่านี้มีความต้องการเงินทุนต่างประเทศอย่างมาก ดังนั้นรัฐในประเทศเหล่านี้จำนวนมากได้หันมาปรับใช้นโยบายการส่งเสริมการลงทุนต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการใช้มาตรการทางภาษีที่ให้ประโยชน์กับบรรษัทข้ามชาติเหล่านี้ รวมถึงการผ่อนคลายการควบคุมการไหลเข้าออกของเงินลงทุนของบรรษัทข้ามชาติเหล่านี้

ตารางที่ 3.1 การลงทุนทางตรงของประเทศต่าง ๆ

หน่วย : พันล้านเหรียญสหรัฐ

	2519-23	2524-28	2529-33	2534	2535	2536	2537
เงินทุนไหลออก	39.7	43.2	167.7	187.1	179.4	199	233.5
ประเทศอุตสาหกรรม	39	41.4	158.6	177.7	161.4	168.4	197.8
สหรัฐ	16.9	7.6	25.3	31.3	41	57.9	58.4
ญี่ปุ่น	2.3	5.1	32.1	30.7	17.2	13.7	17.9
อังกฤษ	7.8	9.2	28.1	16.4	19.4	25.7	30.9
ยุโรปอื่น	10	15.1	63.9	91.3	80.2	63.2	80.1
ประเทศกำลังพัฒนา	0.8	1.8	9.1	9.5	18	30.5	35.7
เอเชีย	0.1	1.1	7.8	7.2	15.3	26.4	30.2
ลาตินอเมริกา	0.2	0.2	0.6	1.3	0.8	2.2	2.9
เงินทุนไหลเข้า	31.8	55.3	152.4	152	153.2	177.4	239.7
ประเทศอุตสาหกรรม	25.3	36.2	126.8	108.7	94.8	96.8	135.1
สหรัฐ	9	18.6	53.4	26.1	9.9	21.4	60.1
ญี่ปุ่น	0.1	0.3	0.3	1.4	2.7	0.1	0.9
อังกฤษ	5.6	4.3	21.7	16.1	16.5	14.6	10.9
ยุโรปอื่น	8.7	9.9	38.8	57.5	55.7	52.4	51.5
ประเทศกำลังพัฒนา	6.4	19.1	25.6	43.3	58.4	80.6	104.6
จีน		1	3.1	4.4	11.2	25.8	33.8
เอเชีย	2.1	4.6	12.1	20.5	26.2	25.5	33.3
ลาตินอเมริกา	3.6	5.6	6.6	11.2	12.6	16.1	25.9

แหล่งที่มา: Bank for International Settlement, *Annual Report*, 1995, pp.66

3.1.3 พัฒนาการในตลาดเงินระหว่างประเทศ

พัฒนาการของตลาดการเงินระหว่างประเทศในช่วงระหว่างปี 2525-2535 เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่สภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงิน กล่าวคือ การขยายตัวของสถาบันการเงินภาคเอกชนประเภทกองทุนต่าง ๆ จำนวนมากในประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ เช่น สหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปตะวันตก กองทุนเหล่านี้ได้กระจายการลงทุนไปในประเทศต่าง ๆ ทำให้มีการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินสมัยใหม่จำนวนมากขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงจากการลงทุนระหว่างประเทศ และเมื่อเทคโนโลยีทางการสื่อสารมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วทำให้การทำธุรกรรมทางการเงินในตลาดการเงินระหว่างประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว แม่นยำและประหยัดมากกว่าเดิมอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ตลาดการเงินระหว่างประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของสถาบันการเงินภาคเอกชนนั้นเริ่มต้นที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากในช่วงปี 2527-2528 อัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินของสหรัฐ ฯ ได้ลดลงอย่างมากทำให้สถาบันการเงินภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจพาณิชย์ (Investment Banking) หันมาออกหุ้นกู้ (Bond) เพื่อนำเงินที่ได้มาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (refinance) การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ดังกล่าวเป็นไปเพื่อลดรายจ่ายในส่วนของดอกเบี้ยจ่ายของภาครัฐกิจเอกชนจำนวนมากในสหรัฐ ฯ จากเดิมที่บริษัทเหล่านี้ต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง การลดลงของอัตราดอกเบี้ยในสหรัฐ ฯ โดยเฉพาะดอกเบี้ยเงินฝากยังมีผลต่อพฤติกรรมการออมของผู้ออมในสหรัฐ ฯ กล่าวคือประชาชนเริ่มนำเงินออมของตนกระจายไปลงทุนซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวม (Mutual Fund) ต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นในขณะนั้น เนื่องจากการลงทุนในกองทุนรวมให้ผลตอบแทนกับผู้ลงทุนดีกว่าการฝากเงินในสถาบันการเงินในประเทศ (รูปที่ 3.1) กองทุนรวมหรือกองทุนลงทุนเหล่านี้เมื่อได้เงินจากผู้ลงทุนก็นำเงินลงทุนจำนวนมากเหล่านี้ไปลงทุนในตลาดเงินและตลาดทุนในประเทศต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหลักทรัพย์ภาคเอกชนในตลาดทุน, ลงทุนในพันธบัตรทั้งของเอกชน พันธบัตรรัฐบาล, ลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ทั้งในประเทศ (Hirst and Thomson, 1996; Steinherr, 1998: xviii) การลงทุนในกองทุนรวมดังกล่าวได้รับความนิยมอย่างมากส่งผลให้จำนวนกองทุนรวมในสหรัฐ ฯ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วรวมถึงมูลค่าสินทรัพย์ของกองทุนรวมที่นำไปลงทุนในตลาดการเงินและตลาดทุนต่าง ๆ ทั่วโลกก็เพิ่มขึ้นอย่างมาก (รูปที่ 3.2)

นอกจากนี้ในสหรัฐอเมริกา, ยุโรปตะวันตกและญี่ปุ่น สินทรัพย์ของกองทุนบำเหน็จบำนาญและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Pension Fund and Provident Fund) ได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

เช่นกัน กองทุนเหล่านี้มักลงทุนในตลาดเงินตลาดทุนในประเทศต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นตลาดเกิดใหม่ทางเศรษฐกิจ (Emerging Market) โดยลงทุนซื้อ พันธบัตรรัฐบาล ตราสารทางการเงินต่าง ๆ และลงทุนในตลาดเงิน (Money Market) และตลาดทุน (Equity Market)

ต่อมาเริ่มมีการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินใหม่ ๆ โดยเฉพาะอนุพันธ์ทางการเงินเพื่อใช้ลด ความเสี่ยงที่จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินระหว่างประเทศโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลง ในอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ย เครื่องมือทางการเงินใหม่เหล่านี้เป็นที่นิยมของผู้บริหาร กิจการขนาดใหญ่ทั้งกองทุนต่าง ๆ, สถาบันการเงินระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ ที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารจัดการเงินทุนต่างประเทศจำนวนมากที่หมุนเวียนลงทุนไปในประเทศต่าง ๆ ส่งผลให้ ตลาดอนุพันธ์ตราสารการเงินระหว่างประเทศที่เป็นสัญญาการซื้อขายป้องกันความเสี่ยงล่วงหน้า (Contracts) เติบโตอย่างรวดเร็ว โดยมีปริมาณการซื้อขายหมุนเวียนในแต่ละวันสูงมาก (รูปที่ 3.3) การซื้อขายอนุพันธ์ทางการเงินดังกล่าวประกอบด้วย สัญญาการซื้อขายล่วงหน้าของอัตราแลกเปลี่ยน และสัญญาการซื้อขายล่วงหน้าของอัตราดอกเบี้ย รวมถึงสัญญาการซื้อขายล่วงหน้าของดัชนี หลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์หลักต่าง ๆ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของตลาดอนุพันธ์ทางการเงินมี ส่วนทำให้สถาบันการเงินภาคเอกชนรวมถึงกองทุนต่าง ๆ เริ่มหันมาเก็งกำไรค่าเงินสกุลต่าง ๆ ใน ตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศมากขึ้น ซึ่งบางครั้งกองทุนเหล่านี้ก็มีส่วนสำคัญในการเข้าไป โจมตีค่าเงินสกุลต่าง ๆ เพื่อแสวงหากำไรในระยะสั้น* (รูปที่ 3.4 และ 3.5)

การที่มีเปลี่ยนแปลงในระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ ในปี 2514, วิกฤติการณ์ ราคาน้ำมันในตลาดโลก และการใช้นโยบายการขาดดุลเงินงบประมาณและดุลบัญชีเดินสะพัดของ

* ในสหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 1993 ยอดธุรกรรมตามสัญญาการซื้อขายของอนุพันธ์คิดเป็นเงิน ทั้งสิ้น 7 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ มีทั้งสัญญาที่เป็นการลดความเสี่ยงในดัชนีตลาดหลักทรัพย์และ เงินตราในตลาดหลักทรัพย์ (Options on stock Indices and Currencies traded on securities exchanges), สัญญาที่เป็นการลดความเสี่ยงในอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราในอนาคต (Options traded on future exchanges), และสัญญาการซื้อขายล่วงหน้าทั่วไป (Future trading volume) โดยในปี ดังกล่าวมียอดรวมทั้งหมดมากกว่า 500 ล้านสัญญา โปรดดู นิตยสารดิ อีโคโนมิสต์ ฉบับวันที่ 30 เมษายน 2537

สหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 2510 จนถึงทศวรรษที่ 2530 มีส่วนสำคัญที่ทำให้ตลาดยุโรปดอลลาร์ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เงินทุนจำนวนมากที่ประเทศกลุ่มผู้ส่งออกน้ำมันได้จากการขึ้นราคาน้ำมัน (Petrodollars) ได้ถูกนำมาหมุนเวียน (recycle) ไปยังประเทศที่ขาดดุลการค้าและขาดดุลบัญชีเดินสะพัด (Liewellyn, 1985: 204, 207) ทำให้ตลาดยุโรปดอลลาร์กลายเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนารวมถึงใช้เป็นแหล่งระดมทุนของสหรัฐอเมริกาเพื่อชดเชยการขาดดุลบัญชีงบประมาณ (Webb, 1994: 176)

การพัฒนาทางเทคโนโลยีการสื่อสารได้ทำให้การทำธุรกรรมทางการเงินมีความเร็วและมีความแม่นยำในการส่งข้อมูลมากขึ้น การพัฒนาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ทำให้ประสิทธิภาพในจัดเก็บประมวลผลข้อมูลปริมาณมหาศาลสามารถกระทำได้ในเวลาอันรวดเร็วโดยที่ต้นทุนของธุรกรรมทางการเงินลดลงกว่าเดิม ความก้าวหน้าดังกล่าวทำให้ตลาดการเงินระหว่างประเทศขยายตัวในรูปแบบเครือข่ายไปยังตลาดการเงินในประเทศต่าง ๆ อย่างมาก* (Helleiner, 1994: 6-7; ริชาร์ด โอ'ไบรอัน, 2537: 45-61) เมื่อสถาบันการเงินภาคเอกชนระหว่างประเทศได้ขยายการลงทุนไปยังตลาดเงินและตลาดทุนในประเทศที่พัฒนาแล้วและในประเทศกำลังพัฒนาพร้อมกับได้มีการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินใหม่ ๆ จำนวนมาก การที่รัฐในประเทศต่าง ๆ เริ่มหันมาใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินมีผลให้เงินทุนที่ไหลเวียนในตลาดการเงินระหว่างประเทศสามารถหมุนเวียนไปลงทุนในประเทศต่าง ๆ เพิ่มขึ้น การไหลเวียนของเงินทุนต่างประเทศเหล่านี้ทำให้สถาบันการเงินการเงินระหว่างประเทศที่เป็นภาคเอกชนขยายตัวอย่างรวดเร็วซึ่งพัฒนาการทางการเงินระหว่างประเทศดังกล่าวมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ เช่น ส่งผลให้เงินทุนสำรองของประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมาก (ตารางที่ 3.2) แต่ทั้งนี้การไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศจำนวนมากก็อาจทำให้รัฐในประเทศเหล่านี้ต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดจากการใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินเช่นกัน (Bello, Maholtra, and Bullard, 2000, 3)

* การเติบโตของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นไปตามกฎของ Moore โดย Gordon Moore หนึ่งในผู้ก่อตั้งบริษัท Intel ผู้ผลิตหน่วยประมวลผลขนาดเล็ก (Microprocessor) หรือ chip รายใหญ่ของโลก เขากล่าวว่าทุก ๆ 18 เดือนราคาของหน่วยประมวลผลขนาดเล็กจะลดลงครึ่งหนึ่งและจะมีการเพิ่มความสามารถทางความเร็วในการประมวลผลหนึ่งเท่าตัว

ตารางที่ 3.2 จำนวนทุนสำรองเงินตราของประเทศต่าง ๆ

ระหว่างปี 2507-2538

หน่วย: พันล้านเหรียญสหรัฐฯ

	2507	2516	2529	2538
ประเทศอุตสาหกรรม				
สหรัฐอเมริกา	16.7	11.9	39.8	54.0
เยอรมัน	7.9	27.5	45.6	74.9
ฝรั่งเศส	5.7	7.1	28.6	-
ญี่ปุ่น	2.0	10.2	35.4	170.0
สวีเดน	3.3	7.1	20.7	-
สหราชอาณาจักร	2.3	5.4	15.7	37.0
ประเทศกำลังพัฒนา				
ไต้หวัน	0.3	0.9	38.1	84.0
จีน	-	-	9.8	71.0
สิงคโปร์	0.4	1.9	10.6	63.0
ฮ่องกง	-	-	-	53.0
บราซิล	0.2	5.3	4.8	44.0
ไทย	0.7	1.1	2.4	31.0
ประเทศอุตสาหกรรม	58.2	111.6	279.6	650.0
ประเทศกำลังพัฒนา	10.9	41.1	172.7	690.0
รวมทั้งหมด	69.1	152.7	452.3	1,340.0

แหล่งข้อมูล: กองทุนการเงินระหว่างประเทศ, International Financial Statistics Yearbook, 2537 และ

นิตยสาร ดี อีโคโนมิสต์ วันที่ 18 เดือนพฤศจิกายน 2538, หน้า 82

3.1.4 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางการเงินต่อการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศหลังจากที่มีการประชุมของประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่สหรัฐอเมริกาในปี 2528 หรือที่เรียกว่า “พลาซ่า แอ็กคอร์ด” (Plaza Accord) และ การประชุมที่ฝรั่งเศสในปี 2530 หรือที่เรียกว่า “ลูฟท์ แอ็กคอร์ด” (Louvre Accord) นั้นส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างระบบการเงินระหว่างประเทศอย่างมาก และจากสถานะโลกาภิวัตน์ทางการเงินที่มีผลให้ประเทศต่าง ๆ หันมาปรับใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินมากขึ้นนั้นทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ มีระดับการผูกติดกับระบบเศรษฐกิจโลกมากขึ้น ดังนั้นในบริบทสถานะโลกาภิวัตน์ทางการเงินการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจและระบบการเงินระหว่างประเทศจะเป็นมีผลต่อกระบวนการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของรัฐในประเทศต่าง ๆ (สมภพ มานะรังสรรค์, 2542: 313-328)

เมื่อระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบแปรผันตัว วิตส์สิ้นสุดลงพร้อมกับการเกิดสถานะโลกาภิวัตน์ทางการเงิน ค่าเงินสกุลต่าง ๆ ในตลาดการเงินระหว่างประเทศมีการผันผวนอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงในค่าเงินดังกล่าวทำให้ประเทศที่มีค่าเงินสูงเกิดต้นทุนการผลิตที่สูงตาม สินค้าที่ผลิตจึงไม่มีความสามารถในการแข่งขันกับสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตในประเทศที่มีค่าเงินและค่าแรงที่ต่ำกว่า ได้โดยเฉพาะสินค้าที่ผลิตจากกระบวนการผลิตที่ไม่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงหรือเป็นสินค้าที่ใช้แรงงานเป็นปัจจัยหลักในการผลิต ดังนั้นภาคเอกชนในประเทศที่มีค่าเงินที่สูงเหล่านี้ต่างพากันย้ายฐานการผลิตของตนไปยังประเทศที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าเพื่อลดต้นทุนทางการผลิต หลังปี 2528 เกิดการโยกย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ (Capital flows) ที่เกี่ยวกับภาคการผลิตที่แท้จริง (Real Sector) ในรูปของเงินลงทุนทางตรง (Foreign Direct Investment)

พัฒนาการของบริษัทข้ามชาติดังกล่าว ทำให้บริษัทข้ามชาติเหล่านี้สามารถต่อรองกับรัฐในกาดำเนินนโยบายการเงินการคลังในประเทศเนื่องจากบริษัทข้ามชาติที่มาลงทุนในประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ได้ทำให้เกิดการจ้างงานในประเทศ บริษัทข้ามชาติเป็นเจ้าของเงินทุนและเทคโนโลยีการผลิต, การบริหารจัดการ และการตลาด ซึ่งไม่มีในประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ ดังนั้นบริษัทข้ามชาติจึงมีอำนาจต่อรองในทางเศรษฐกิจกับรัฐในประเทศกำลังพัฒนาอย่างมากข้อเรียกร้องเหล่านี้ ได้แก่ การต่อรองกับรัฐเรื่องการยกเว้นภาษี, การต่อรองกับรัฐในเรื่องสภาพการจ้างงานในประเทศ เป็นต้น บริษัทข้ามชาติมักจะใช้เงื่อนไขการโยกย้ายฐานการผลิตหนีไปยังประเทศกำลัง

พัฒนาขึ้นมาเป็นข้อต่อรอกกับรัฐในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐในประเทศกำลังพัฒนาและและบริษัทข้ามชาติ รัฐมักได้รับการตอบสนองของความต้องการของบริษัทข้ามชาติ เหล่านี้เนื่องจากรัฐในประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ต้องการเงินทุนจากบริษัทเหล่านี้* (Hirschman, 1978; Strange, 1995; Tarzi, 1991; Wesbury, 2000:37)

การขยายตัวของบริษัทข้ามชาติและสถาบันการเงินระหว่างประเทศภาคเอกชน และตลาดการเงินระหว่างประเทศ ประกอบกับการพัฒนาการทางเทคโนโลยีการสื่อสารและคอมพิวเตอร์ที่เพิ่มประสิทธิภาพในทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศเป็นตัวแปรสำคัญที่เร่งกระแสโลกาภิวัตน์ทางการเงินนั้นทำให้ เงินทุนระหว่างประเทศจำนวนมากไหลเคลื่อนย้ายข้ามประเทศได้อย่างเสรี สภาพะวะโลกาภิวัตน์ทางการเงินได้เป็นตัวแปรสำคัญที่ "ลบ" พรมแดนทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศให้เจือจางลง นับแต่ปลายทศวรรษที่ 2520 เป็นต้นมาสถาบันการเงินระหว่างประเทศภาคเอกชนได้มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศต่าง ๆ สถาบันการเงินเหล่านี้จะเลือกลงทุนในประเทศที่มีนโยบายเศรษฐกิจที่ชัดเจน, มีความเสี่ยงในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองต่ำ และรัฐไม่มีนโยบายควบคุมการไหลเข้าออกของเงินทุนระหว่างประเทศมากนัก ดังนั้นรัฐที่มีนโยบายการควบคุมการไหลเข้าออกของเงินทุนต่างประเทศที่เข้มงวดจะไม่สามารถดึงดูดเงินทุนต่างประเทศได้ นอกจากนี้การดำเนินนโยบายควบคุมการไหลเข้าออกของเงินทุนดังกล่าวมีต้นทุนของการคงนโยบายดังกล่าวสูงกว่าผลที่จะได้รับจากการผ่อนคลายการควบคุมเงินทุนหรือการเปิดเสรีทางการเงิน (Andrews, 1994; Goodman and Pauly, 1995; Llewellyn, 1985; Bird and Killick, 1985)

* นักวิชาการบางท่านแย้งว่าบริษัทข้ามชาติมิได้มีอิทธิพลต่อรัฐในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจอย่างเด็ดขาด นักวิชาการเหล่านี้ชี้ว่ารัฐไม่อ่อนแอมากและบริษัทข้ามชาติเองก็ไม่ได้มีอิทธิพลเหนือรัฐ เนื่องจากบริษัทข้ามชาติมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันออกไป และในบรรดาบริษัทเหล่านี้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันก็มีการแข่งขันกันอยู่ ตลอดจนรัฐเองก็มีความสามารถของรัฐในระดับที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นนักวิชาการเหล่านี้จึงมีข้อสรุปที่ว่ารัฐไม่อ่อนแอในเชิงนโยบายต่อบริษัทข้ามชาติมากอย่างที่คิด โปรดดู Yeates, Nicola. 2001. *Globalization and Social Policy*. London: Sage หน้า 66-69

กระแสการไหลเข้าออกของเงินทุนต่างประเทศจำนวนมากในสภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงินได้ก่อให้เกิด การดำเนินนโยบายการเงินในประเทศต่าง ๆ ประสบกับปัญหาความขัดแย้งกันในเป้าหมายทั้งสามของนโยบายการเงิน (Unholy Trinity or Mundell-Fleming Model)* อันได้แก่ เป้าหมายทางการดำรงเสถียรภาพในอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศ (exchange-rate stability), เป้าหมายการสนับสนุนให้มีการไหลเวียนเงินทุนอย่างเสรี (private-capital mobility) และเป้าหมายการรักษาความเป็นอิสระในการดำเนินนโยบายการเงิน (monetary-policy autonomy) ในขณะที่ประเทศต่าง ๆ ยังคงอยู่ในระบบแลกเปลี่ยนอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศแบบเบรตตัน วูดส์ นั้นไม่ปรากฏความขัดแย้งดังกล่าว ต่อมาเมื่อระบบอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวสิ้นสุดลง พร้อมกับการขยายตัวของตลาดการเงินประเทศและสถาบันการเงินภาคเอกชนระหว่างประเทศ รัฐที่หันมาใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินสามารถที่จะดำเนินนโยบายการเงินให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินได้เพียงสองจากสามเป้าหมายเท่านั้นรัฐต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจในประเทศที่ตามมาจากการดำเนินนโยบายการเงินที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่เหลือได้ ดังนั้นในสภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงินการที่รัฐใช้นโยบายทาง

* เป้าหมายทางการเงินที่ขัดกันของนโยบายการเงินทั้งสาม เช่น เมื่อรัฐใช้นโยบายการเงินแบบดิงตัวมีการขึ้นอัตราดอกเบี้ยเพื่อลดการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจหรือลดปัญหาเงินเฟ้อ รัฐใช้นโยบายการขึ้นอัตราดอกเบี้ยในประเทศเพื่อที่จะลดอุปสงค์โดยรวม ในขณะที่รัฐใช้นโยบายการรักษาอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่เป็นผลให้เกิดการไหลเข้าของเงินทุนจากภายนอกเนื่องจากรัฐใช้นโยบายเปิดเสรีทางการเงิน ดังนั้นนโยบายการเงินแบบดิงตัวดังกล่าวของรัฐไม่สามารถดำเนินการได้ (sterilization) เนื่องจากเงินทุนที่ไหลเข้ามาจะทำให้ปริมาณเงินในประเทศเพิ่มขึ้น, ปัญหาเงินเฟ้อจึงไม่สามารถแก้ไขได้ ในทำนองเดียวกันหากรัฐประสงค์ที่จะเปิดเสรีทางการเงิน และใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนแบบไม่ตายตัว (floating) ปล่อยให้เป็นไปตามกลไกการตลาด รัฐก็จะไม่สามารถควบคุมทิศทางการเงินในประเทศได้ทั้งในด้านการกำหนดปริมาณเงินและระดับอัตราแลกเปลี่ยน หรือกล่าวได้ว่ารัฐก็จะเสียความเป็นอิสระในการดำเนินนโยบายการเงินในประเทศซึ่งการดำเนินนโยบายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ การส่งออกและการนำเข้าของประเทศ เนื่องจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน บางประเทศที่เริ่มจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่จึงเน้นการรักษาเสถียรภาพทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาอัตราแลกเปลี่ยนแบบตายตัวโดยผูกติดค่าเงินของตนกับเงินสกุลแข็งโดยมีการปรับอัตราแลกเปลี่ยนทางการเป็นระยะ ๆ เพื่อให้อุตสาหกรรมการส่งออกเติบโตและลดปัญหาเงินเฟ้อในประเทศ แต่ทั้งนี้ต้องใช้นโยบายการควบคุมการไหลเข้าออกของเงินด้วย

การเงินในลักษณะที่เปิดเสรีให้เงินทุนไหลเข้าออกประเทศเสรีนั้นทำให้ระบบการเงินของประเทศมีความผูกพันกันกับระบบการเงินระหว่างประเทศมากขึ้น การไหลเข้าออกของเงินทุนจำนวนมากได้กลายเป็นปัจจัยภายนอก (externalities) สำคัญที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจในประเทศ (Cohen, 1995: 261; Goodman and Pauly, 1995: 302-303)

ประเทศที่ใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วมักการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งกันของเป้าหมายทางการเงินโดยการเปิดเสรีเงินทุนให้มีการไหลเวียนของทุนระหว่างประเทศเป็นไปอย่างเสรีในขณะที่ปล่อยให้กลไกอัตราแลกเปลี่ยนในประเทศสามารถทำงานตามกลไกการตลาดกล่าวคือให้ ค่าเงินของตนสามารถเคลื่อนไหวอย่างยืดหยุ่นตามภาวะความต้องการและปริมาณเงินในตลาดการเงินทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่รัฐในประเทศกำลังพัฒนาที่ใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินนั้นไม่สามารถดำเนินนโยบายการเงินเช่นเดียวกับรัฐในประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งนี้เนื่องจากในประเทศกำลังพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชนมีความอ่อนแอไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดการเงินในประเทศและต่างประเทศ รัฐในประเทศเหล่านี้จึงมักให้ความช่วยเหลือภาคเอกชนในประเทศด้วยการให้หลักประกันทางอ้อม โดยรัฐใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่คงที่หรือที่มีความยืดหยุ่นเพียงเล็กน้อย ซึ่งการใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกันของเป้าหมายทางการเงินดังกล่าวคงปรากฏอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา

นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินทำให้การไหลเข้าออกของเงินทุนต่างประเทศเป็นไปอย่างอิสระในขณะที่ความสามารถของรัฐในการดำเนินนโยบายการเงินในประเทศให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินนั้นลดลง การเปิดเสรีทางการเงินทำให้ภาคเอกชนในประเทศสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในตลาดการเงินต่างประเทศได้อย่างสะดวก และสามารถใช้กลไกรวมถึงเครื่องมือในตลาดการเงินระหว่างประเทศบริหารเพื่อลดต้นทุนทางการเงินลง ในสภาพดังกล่าวบทบาทของรัฐจำกัดอยู่เพียงการดูแลนโยบายเศรษฐกิจพื้นฐาน เช่น การจำกัดกรอบการขาดดุลเงินงบประมาณของรัฐและการควบคุมหนี้ภาครัฐมิให้สูงเกินไป หากรัฐใช้งบประมาณขาดดุลสูงอย่างต่อเนื่องนั้นรัฐจะต้องกำหนดภาระหนี้เพื่อชดเชยการขาดดุลงบประมาณดังกล่าวในรูปแบบการกู้ยืมและการออกพันธบัตรขายแก่ประชาชนและสถาบันการเงินทั้งในและต่างประเทศ เมื่อหนี้ภาครัฐเพิ่มสูงขึ้นรัฐอาจจะขาดความสามารถในการจ่ายชำระคืนเงินกู้ (debt service) ได้ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินระหว่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นหรือเกิดสภาวะเศรษฐกิจระหว่างประเทศตกต่ำลง นักลงทุนจะหนีสภาพ

ความไม่แน่นอนดังกล่าวด้วยการหันไปถือครองเงินสกุลต่างประเทศส่งผลให้เงินตราต่างประเทศขาดแคลนลงมีการไหลออกของเงินทุนสำรอง จนกระทั่งรัฐเหล่านี้ต้องลดค่าเงินของตน (Montes, 1998: 15; Montes and Popov, 1999: 17)

ปัญหาการใช้งบประมาณขาดดุลจำนวนมากดังกล่าวดังกล่าวมักเกิดกับรัฐในประเทศแถบลาตินอเมริกาในช่วงกลางทศวรรษที่ 2520 เช่น ประเทศชิลี, อาร์เจนตินา และอุรุกวัย และในกรณีเม็กซิโกในปี 2537 ในประเทศเม็กซิโกรัฐบาลต้องออกพันธบัตรรัฐบาลเม็กซิโกในรูปสกุลเงินต่างประเทศ (foreign currency denominated debt) ในตลาดการเงินระหว่างประเทศเพื่อขายให้นักลงทุนต่างประเทศ หรือที่เรียกว่า *Tesobonos* ต่อมาเมื่อรัฐบาลเม็กซิโกไม่สามารถชำระหนี้และดอกเบี้ยเงินกู้แก่เจ้าหนี้ผู้ถือพันธบัตรดังกล่าวส่งผลให้เกิดสภาวะวิกฤตทางการเงินในเม็กซิโกและทางการเงินต้องลดค่าเงินเปโซลง วิกฤตการเงินในเม็กซิโกนั้นได้ส่งผลกระทบต่อระบบการเงินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเกิดใหม่ทางเศรษฐกิจ (emerging markets) ในลาตินอเมริกาและเอเชีย การขยายตัวปัญหาเศรษฐกิจจากเม็กซิโกไปยังประเทศอื่น ๆ นั้นถูกเรียกว่า ผลกระทบเตกิล่า *tequila effect* ซึ่งเป็นการแพร่ขยายตัวของวิกฤตการเงินในประเทศหนึ่งไปยังประเทศอื่นที่ลุกลามหรือมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว (contagion effect) (Bello et.al, 2000: 10; Montes and Popov, 1999: 11)

การขยายตัวของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ที่เน้นการเปิดเสรีในระบบสถาบันการเงินในประเทศ (Domestic Financial Institutions liberalization) พร้อมกับการเปิดเสรีทางการเงินที่ให้เงินทุนระหว่างประเทศไหลเข้าออกประเทศได้สะดวกนั้น (Current Account and Capital Account liberalization) มีผลให้รัฐในประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ต่างลดบทบาทของตนในการก่อกั้นสาธารณะจากแหล่งเงินทุนในประเทศและต่างประเทศลงจากเดิม ในขณะที่ภาคเอกชนในประเทศกลายเป็นผู้ก่อกั้นที่สำคัญแทนภาครัฐทั้งนี้พัฒนาการของสภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงินซึ่งมีผลให้ภาคเอกชนในประเทศสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในตลาดการเงินต่างประเทศโดยตรง ในประเทศที่มีมาตรการกำกับสถาบันการเงินในประเทศที่ไม่รัดกุมและภาคธุรกิจเอกชนในประเทศขาดระบบการจัดการและธรรมาภิบาลที่ดี ภาคเอกชนเหล่านี้มักนำเงินกู้ต่างประเทศดังกล่าวไปลงทุนในภาคธุรกิจที่ไม่ใช่ภาคการผลิตที่แท้จริงหรือมีการนำเงินกู้ดังกล่าวไปเก็งกำไรในตลาดทุนหรือภาคอสังหาริมทรัพย์ รัฐในประเทศกำลังพัฒนาเองก็ขาดความสามารถแก้ไขปัญหาขัดกับนโยบายการเปิดเสรีทางการเงินที่ตนเคยประกาศไว้เมื่อพื้นฐานโครงสร้างเศรษฐกิจโลกเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ภาคเอกชนไม่สามารถชำระหนี้ ส่งผลต่อ

สภาพคล่องของสถาบันการเงินในประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ เมื่อปัญหาสถาบันการเงินในประเทศขยายตัวมากขึ้นและสร้างความตื่นตระหนกให้กับเจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงินเหล่านี้โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่จากต่างประเทศ เงินทุนต่างประเทศโดยเฉพาะหนี้ระยะสั้นจะเริ่มไหลออกนอกประเทศส่งผลให้เงินทุนสำรองลดลงอย่างรวดเร็ว เมื่อรัฐขาดแคลนเงินทุนสำรองระหว่างประเทศอย่างมาก จึงนำไปสู่การลดค่าเงินประเทศที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจลักษณะนี้ เช่น ไทย, อินโดนีเซีย และเกาหลีใต้ ในช่วงปี 1997-1998 (Montes and Popov, 1999: 12-14)

จากการสำรวจวิกฤตเศรษฐกิจระหว่างปี 2513 ถึง 2538 Kaminsky และ Reinhart (1996) พบว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นเกิดวิกฤตการเงินในประเทศต่าง ๆ ที่มีสาเหตุจากปัญหาการขาดดุลบัญชีการชำระเงินหรือบัญชีเดินสะพัดถึง 71 ครั้ง และเกิดวิกฤตของระบบธนาคารในประเทศต่าง ๆ ถึง 25 ครั้ง* เขาชี้ว่าการที่รัฐในประเทศต่าง ๆ หันมาใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินในขณะที่ตลาดเงินในประเทศยังขาดความพร้อมนั้นมักจะทำให้เกิดปัญหาในระบบสถาบันการเงินในประเทศตามมา ซึ่งปัญหาสถาบันการเงินในประเทศเหล่านี้มักนำไปสู่ปัญหาการไหลออกของเงินทุนต่างประเทศและทำให้เกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่รุนแรงตามมา โดยในระหว่างปี 2513 ถึง 2522 นั้น เกิดวิกฤตการเงินจากปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดถึง 25 ครั้ง ในขณะที่เกิดวิกฤตในสถาบันการเงินหรือธนาคารในประเทศเพียง 3 ครั้ง แต่ในช่วงระหว่างปี 2523 ถึง 2538 ที่รัฐในประเทศต่าง ๆ นั้นได้เริ่มหันมาใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงิน จำนวนปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดจากการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดนั้นเพิ่มเป็น 46 ครั้ง ในขณะที่ช่วงเวลาดังกล่าวเกิดปัญหาในสถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ในประเทศสูงถึง 22 ครั้ง (Montes and Popov, 1999: 16)

ปัญหาสถาบันการเงินในประเทศดังกล่าวนี้มีสาเหตุจากการที่สถาบันการเงินเหล่านี้ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการแข่งขันในตลาดการเงินในประเทศที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากในสภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงินและการใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินทำให้สถาบัน

* Graciela Kaminsky และ Carmen M.Reinhart เสนอรายงานดังกล่าวในปี 1996 เรื่อง *The Twin Crises: The Causes of Banking and Balance-of-Payments Problems* ซึ่งเอกสารดังกล่าวปรากฏใน International Finance Discussion Paper No.544, Washington: Board of Governors of the Federal Reserve และ American Economic Review 89, 473-500

การเงินต่างประเทศจำนวนมากเข้ามาดำเนินธุรกิจแข่งกับสถาบันการเงินในประเทศ ส่งผลให้สถาบันการเงินในประเทศและต่างประเทศต้องแข่งขันกันปล่อยสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจ (การแข่งขันจะรุนแรงขึ้นเมื่อส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยในประเทศและต่างประเทศมีสูงรวมถึงสภาพคล่องทางการเงินระหว่างประเทศมีมาก) ในขณะที่ตลาดการเงินต่างประเทศมีสภาพคล่องทางการเงินสูงนั้นเงินทุนต่างประเทศจำนวนมากมักจะไหลเข้าตลาดเงินและตลาดทุนในประเทศที่เป็นตลาดเกิดเนื่องจากให้ผลตอบแทนการลงทุนสูง แต่จากสภาพความอ่อนแอและการขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการเงินในสภาพที่มีความผันผวนสูงในสภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงิน ประกอบกับการที่ธนาคารกลางและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับตรวจสอบนโยบายการเงินของประเทศเกิดใหม่เหล่านี้ไม่มีความสามารถในการดำเนินนโยบายการเงินในลักษณะที่มีเป้าหมายทางการเงินที่ขัดแย้งกัน (The Unholy Trinity) รวมถึงไม่สามารถกำกับตรวจสอบสถาบันการเงินในประเทศได้ การกีดกันนี้ต่างประเทศจำนวนมากของภาคเอกชนในภาคนอกการผลิตจริงจึงมีผลให้เกิดความเสียหายจากปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินในประเทศและต่างประเทศ และเมื่อลูกหนี้เริ่มผิดนัดชำระเงินกู้หนี้เสียในสถาบันการเงินจึงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเกินกว่าส่วนของผู้ถือหุ้น การแก้ไขปัญหามาตรึงในรูปแบบเดิมที่เคยกระทำ เช่น การสนับสนุนในการเพิ่มทุน หรือ การสนับสนุนในการให้เงินกู้ฟื้นฟูสภาพคล่อง หรือ การรับประกันเงินฝากและหนี้สินของสถาบันการเงินที่มีปัญหาไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นมีจำนวนมากกว่าเงินกองทุนที่รัฐมีอยู่ ปัญหาสถาบันการเงินจึงขยายตัวเป็นปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่รุนแรงในระดับชาติตามมา

เมื่อเกิดปัญหาสถาบันการเงินในประเทศส่งผลให้นักลงทุนเริ่มไม่มั่นใจในเสถียรภาพในระบบเศรษฐกิจของประเทศประกอบกับเกิดปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและการเพิ่มขึ้นของอัตราเงินเฟ้อในประเทศ หากรัฐบาลไม่สามารถปรับนโยบายเศรษฐกิจของตนอย่างมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแล้วนักลงทุนจะชะลอการลงทุนและหันไปถือเงินตราต่างประเทศแทนเพื่อลดความเสี่ยงความอ่อนแอทางเศรษฐกิจดังกล่าวจะเป็นเหตุจูงใจให้ กองทุนประกันความเสี่ยงเข้ามาโจมตีค่าเงินสกุลของประเทศนั้น เช่น การโจมตีค่าเงินในประเทศกลุ่มแอสกันดิเนเวีย (นอร์เวย์, สวีเดน, และฟินแลนด์) ในปลายทศวรรษ 2520 ถึงต้นทศวรรษ 2530, การโจมตีค่าเงินปอนด์ของอังกฤษในปี 2535 และเงินลีร์ของอิตาลี ซึ่งส่งผลให้การใช้ประเทศทั้งสองต้องออกจากระบบกลไกอัตราแลกเปลี่ยนของยุโรป (Europe's Exchange Rate Mechanism) หรือ ERM ในปี 2535-2536, และการโจมตีค่าเงินเม็กซิโก ในปี 2537 ซึ่งทำให้เม็กซิโกต้องลดค่าเงินเปโซ ลงอย่างมากส่งผลกระทบต่อค่าเงินของ

บราซิลและอาร์เจนติน่า และเกิดผลกระทบกับการลงทุนของนักลงทุนต่างประเทศในประเทศภูมิภาค แลบทเอเชียตะวันออกเฉียง (สุระชัย ชูผลกา, 2542: 71-72; Montes, 1998: xv-xvi)

3.2 โลกาภิวัตน์ทางการเงินกับนโยบายการเงินไทย

การที่ระบบเศรษฐกิจไทยนั้นมีความผูกพันกับระบบเศรษฐกิจโลกอย่างชัดเจนตั้งแต่มีการลงนามในสนธิสัญญาบาวริงในสมัยรัชกาลที่ 4 ความผูกพันดังกล่าวทำให้การเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในทางตรงข้ามการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจไทยนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบมากนักต่อระบบเศรษฐกิจโลก (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2532: 8) การประกาศใช้นโยบายเศรษฐกิจเสรีของไทยโดยเฉพาะการใช้นโยบายการเงินแบบผ่อนคลายเป็นเหตุให้เศรษฐกิจไทยมีระดับความผูกพันกับระบบเศรษฐกิจระหว่างมากกว่าเดิม (รังสรรค์ หทัยเสรี, 2539: 19) ภายใต้บริบทโลกาภิวัตน์ทางการเงินบทบาทของนักลงทุนภาคเอกชน เช่น บริษัทข้ามชาติ (Multinational Corporation), สถาบันการเงินที่เป็นธนาคารพาณิชย์ (International Commercial Bank), กิจการพาณิชย์ (Merchant Bank), หรือ กองทุนเงินลงทุนต่าง ๆ (Funds) ในทางการเงินระหว่างประเทศมีมากขึ้น ภาคเอกชนเหล่านี้นำเงินทุนจำนวนมากเข้ามาลงทุนในประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นตลาดเกิดใหม่ทางเศรษฐกิจ (emerging markets) เงินทุนต่างประเทศเหล่านี้ทำให้เศรษฐกิจเหล่านี้รวมถึงประเทศไทยในช่วงทศวรรษ 2530 มีอัตราการเติบโตสูงทั้งในภาคการผลิต, ภาคการนำเข้า, ภาคการส่งออก, และภาคบริการการเงิน *

ในกรณีประเทศไทยนั้นการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศระลอกแรกเกิดในช่วงปี 2528 เป็นต้นมามีเงินทุนต่างประเทศจำนวนมากไหลเข้ามาลงทุนในภาคการผลิตในประเทศในรูปของเงินลงทุนทางตรง (Foreign Direct Investment) ของบริษัทข้ามชาติที่ได้ย้ายฐานการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกโดยในระหว่างปี 2529-2533 มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเฉลี่ยอยู่ที่ 1.2 พันล้านเหรียญสหรัฐต่อปี ตัวเลขดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็น 1.8 พันล้านเหรียญสหรัฐต่อปีในระหว่างปี 2533-2535

* โปรดดูรายงานเศรษฐกิจรายเดือนธนาคารแห่งประเทศไทย เดือน มีนาคม 2540 ปีที่ 37 เล่ม

โดยมีญี่ปุ่นเป็นประเทศผู้นำเข้าทุนรายใหญ่ รองลงมาได้แก่ สหรัฐอเมริกา, สิงคโปร์ และฮ่องกง บรรษัทข้ามชาติเหล่านี้ย้ายฐานการผลิตมาไทยเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงผลกระทบจากการที่ค่าเงินในประเทศเหล่านี้สูงขึ้นเป็นสำคัญ การที่เงินทุนทางตรงไหลจำนวนมากไหลเข้าไทยอย่างต่อเนื่องนั้นมีผลให้ภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทยขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมภาคการส่งออก , การก่อสร้าง เคมีภัณฑ์ และรถยนต์ เป็นต้น การลงทุนของนักลงทุนต่างประเทศมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศหรือ GDP ของไทยในช่วงต้นทศวรรษ 2530 นั้นสูงขึ้นอย่างมาก กล่าวคือในปี 2531 GDP ขยายตัวถึงร้อยละ 13.3 และร้อยละ 12.2 ในปี 2532 การไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศจากการเข้ามาลงทุนและการส่งออกทำให้ฐานะของทุนสำรอง ฯ ของไทยนั้นเพิ่มขึ้นอย่างมาก

เงินทุนต่างประเทศที่ไหลเข้าประเทศระลอกสองนั้นเกิดขึ้นหลังจากที่ทางการได้ประกาศรับพันธะข้อ 8 ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศในปี 2533 ในปีเดียวกันนี้รัฐบาล และธนาคารแห่งประเทศไทยได้เริ่มใช้นโยบายการค้าเสรีโดยทางการพิจารณาแล้วว่าในระหว่างปี 2531 ถึง 2533 นั้นเศรษฐกิจไทยมีอัตราการขยายตัวสูงมากนักลงทุนระหว่างประเทศมีความมั่นใจในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยว่ามีเสถียรภาพและมีความมั่นคงทางการเงิน การที่ทางการประกาศใช้แผนพัฒนาระบบการเงินในประเทศ พร้อมกับการประกาศลดข้อจำกัดในการควบคุมการไหลเข้าออกของเงินทุนต่างประเทศทำให้เงินทุนต่างประเทศจำนวนมากไหลเข้ามาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และในภาคอสังหาริมทรัพย์ ผู้นำเข้าเงินทุนระลอกสองนี้มีทั้งสถาบันที่ประกอบธุรกิจวานิชธนกิจ, ธนาคารพาณิชย์ระหว่างประเทศ, กองทุนต่าง ๆ รวมถึงบรรษัทข้ามชาติ

การไหลเข้าเงินทุนดังกล่าวทำให้ปริมาณเงินที่หมุนเวียนในประเทศเพิ่มมากขึ้นเงินทุนต่างประเทศส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนเกินจากการลงทุนในภาคการผลิตจริงนั้นได้ถูกนำไปเก็งกำไรในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดอสังหาริมทรัพย์ในประเทศ การลงทุนในลักษณะเก็งกำไรดังกล่าวส่งผลให้ดัชนีราคาหลักทรัพย์รวมถึงปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน และราคาที่ดินในกรุงเทพมหานคร ฯ และปริมาณพลเพิ่มสูงอย่างมาก สภาวะดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจไทยเริ่มขยายตัวแบบเศรษฐกิจฟองสบู่ซึ่งมีผลให้อัตราเงินเฟ้อในประเทศเพิ่มสูงขึ้นจากเดิม

การไหลเข้าของเงินทุนระลอกที่สามนั้นเริ่มขึ้นในปี 2536 หลังจากที่ทางการได้อนุญาตให้สถาบันการเงินไทยและสถาบันการเงินต่างประเทศที่ดำเนินธุรกิจในประเทศไทยสามารถขอเปิดให้บริการการเงินประเภทวิเทศธนกิจกรุงเทพ (BIBF) ซึ่งการอนุญาตดังกล่าวทำให้เงินทุนต่างประเทศจำนวนมากไหลเข้ามาไทยในรูปแบบของเงินกู้ที่ภาคธุรกิจเอกชนในประเทศทั้งที่เป็นสถาบันการเงินและที่ไม่ใช่กู้ผ่านกิจกรรมวิเทศธนกิจกรุงเทพเงินกู้เหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเงินกู้ระยะสั้น การกู้ยืมผ่านกิจการวิเทศธนกิจได้รับความนิยมอย่างมากเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของเงินกู้สกุลเงินต่างประเทศในตลาดการเงินต่างประเทศนั้นอยู่ในระดับต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สกุลเงินบาทในตลาดการเงินในประเทศ ดังนั้นการกู้เงินจากตลาดการเงินต่างประเทศจึงมีต้นทุนดอกเบี้ยจ่ายที่ต่ำกว่า (แต่หากคำนวณรวมต้นทุนด้านการคุ้มครองความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนแล้วส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวจะลดลงสู่ระดับที่ใกล้เคียงกัน) ในช่วงเงินทุนไหลเข้าระลอกสามนี้สัดส่วนของเงินทุนนำเข้าอื่น ๆ สุทธิ (Other loans) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเงินทุนนำเข้าภาคเอกชนที่ไม่ใช่ธนาคารได้ลดลงจากมูลค่า 2.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ ในปี 2535 เป็นขาดดุล 2.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ เนื่องจากภาคธุรกิจเอกชนในประเทศหันมากู้ยืมผ่านกิจการวิเทศธนกิจกรุงเทพ

นอกจากนี้ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยในประเทศและต่างประเทศดังกล่าวเป็นยังจูงใจให้เงินทุนจำนวนหนึ่งไหลเข้ามาไหลเพื่อฝากในรูปของบัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ ปริมาณเงินฝากในบัญชีดังกล่าวนั้นเพิ่มขึ้นจากที่ในช่วงปี 2529-2533 เฉลี่ยอยู่ที่ 0.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ เพิ่มเป็น 2.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ ในช่วงปี 2534-2538 ทั้งนี้เนื่องจากนักลงทุนต่างชาตินั้นได้ใช้บัญชีเงินฝากไว้พักเงินลงทุนของตนที่ไหลลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ใช้หาผลตอบแทนจากดอกเบี้ยเงินฝากที่สูงในประเทศ กล่าวคือ ในช่วงปี 2539 นั้นขณะที่อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำของไทยอยู่ที่ระดับประมาณร้อยละ 10.5-11.5 ต่อปี อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมในตลาดลอนดอน (LIBOR) ประเภท 1 เดือน เคลื่อนไหวอยู่ที่ประมาณร้อยละ 5.44 - 5.54 ต่อปี (รังสรรค์ หทัยเสรี, 2539: 21,32)

การประกาศใช้พระราชบัญญัติกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ในปี 2535 นั้นมีผลทำให้ในระหว่างปี 2534-2538 ภาคเอกชนของไทยออกตราสารหนี้จำหน่ายในตลาดการเงินระหว่างประเทศตามที่ทางการได้อนุญาตไว้ในพระราชบัญญัติกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์จำนวนถึงเฉลี่ย 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ต่อปี เพิ่มสูงขึ้นจาก 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ต่อปีในช่วงปี 2528-2533 (รังสรรค์ หทัยเสรี, 2539: 23) นอกจากนี้ในระหว่างปี 2536-2538 เกิดความผันผวนของการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ของนักลงทุนต่างประเทศ เนื่องจากเงินทุนต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนใน

ตลาดหลักทรัพย์ ฯ นั้นมักมีลักษณะเป็นเงินทุนที่เคลื่อนย้ายเข้าออกประเทศอย่างรวดเร็วตามการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลก โดยในปี 2536 มีปริมาณเงินลงทุนดังกล่าวมียอดนำเข้าสุทธิสูงถึง 2.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ แต่เมื่อในปี 2537 เมื่อเศรษฐกิจโลกมีการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ย และเกิดวิกฤติการณ์เศรษฐกิจในประเทศเม็กซิโกปริมาณเงินลงทุนดังกล่าวกลับเป็นยอดไหลออกสุทธิสูงถึง 0.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ กล่าวได้ว่าเงินลงทุนต่างประเทศที่ลงทุนในหลักทรัพย์นั้นมีความผันผวนไปตามสภาพเศรษฐกิจระหว่างประเทศโดยเฉพาะ ปัจจัยด้านความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย, อัตราแลกเปลี่ยน และปัญหาเสถียรภาพด้านการเงินของประเทศต่าง ๆ เป็นต้น

ตารางที่ 3.3 เงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิภาคเอกชนระหว่างปี 2533-2539 หน่วย: พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ

ประเภทเงินทุน	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539 ^P
เงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิภาคเอกชน	10.98	10.32	9.52	10.32	12.02	20.82	16.78
ภาคที่ไม่ใช่ธนาคาร	9.38	10.57	7.58	6.71	-1.87	9.58	11.80
การลงทุนในหลักทรัพย์	0.46	0.16	0.56	4.85	1.11	3.29	3.18
หลักทรัพย์ที่เป็นหนี้	0	0.12	0.1	2.16	1.50	1.17	2.44
หลักทรัพย์ที่เป็นทุนเรือนหุ้น	0.45	0.04	0.46	2.69	-0.39	2.12	0.74
การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ	2.54	2.03	2.15	1.73	1.32	2.00	2.27
บัญชีเงินบาทสำหรับผู้มีถิ่นฐาน							
ในต่างประเทศ	1.34	2.04	1.71	2.69	2.07	3.41	2.59
เงินกู้อื่น ๆ	4.53	5.66	2.85	-2.43	-5.84	1.52	4.76
ภาคธนาคาร	1.60	-0.25	1.93	3.60	13.89	11.24	5.00
ธนาคารพาณิชย์	1.60	-0.25	1.93	-4.05	3.81	3.10	0.42
กิจการวิเทศธนกิจ (BIBF)	-	-	-	7.66	10.09	8.14	4.58

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย P = ตัวเลขประมาณการ

เงินทุนที่ไหลเข้าระลอกสามนี้ส่วนใหญ่เป็นเงินกู้ยืมระยะสั้น ในขณะที่เงินลงทุนต่างประเทศบางส่วนได้ถูกนำเข้ามาลงทุนในตลาดทุน และในภาคอสังหาริมทรัพย์ จากการที่สัดส่วนของเงินทุนที่ไหลเข้ามาในช่วงเวลาดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นเงินกู้ยืมระยะสั้นนั้น (ตารางที่ 3.3) ทำให้เงินทุนต่างประเทศที่ไหลเข้ามาระยะสามนี้มีลักษณะเคลื่อนย้ายเข้า-ออก อย่างรวดเร็วหากเกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายการเงินที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความเสี่ยงในการลงทุนหรือทำให้

ผลตอบแทนการลงทุนลดลงแล้วเงินทุนดังกล่าวก็พร้อมจะไหลออกนอกประเทศอย่างรวดเร็ว ซึ่งต่างกับเงินลงทุนทางตรงที่ไม่ได้ผันผวนตามปัจจัยเศรษฐกิจระหว่างประเทศระยะสั้นดังกล่าวมากนัก

3.2.1 ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศมาไทย

3.2.1.1 อิทธิพลของระบบอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดการเงินระหว่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงของค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ในตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อทิศทางการไหลเข้าหรือออกของเงินทุนระหว่างประเทศ ในกรณีประเทศไทยนั้นการที่ทางการประกาศใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนแบบตะกร้าเงิน (Basket Currency Exchange Rate System) มีผลให้ค่าเงินบาทเคลื่อนไหวในทิศทางเดียวกับการอ่อนตัวลงหรือแข็งค่าขึ้นของเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ในตลาดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับเงินสกุลหลักอื่น เช่น เงินเยนญี่ปุ่น, เงินมาร์คเยอรมัน, หรือเงินเหรียญไต้หวัน นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวของไทยมีผลสำคัญต่อการไหลเข้าออกของเงินทุนต่างประเทศ* (ศูนย์วิจัย ไทยพาณิชย์, 2541)

ระหว่างปี 2531-2535 เมื่อค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ อ่อนตัวลงเมื่อเปรียบเทียบกับเงินเยนญี่ปุ่นและเงินมาร์คเยอรมัน จากระบบอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวทำให้ค่าเงินบาทของไทยอ่อนค่าตามค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ (รูปที่ 3.6 และ 3.7) ส่งผลให้ราคาสินค้าส่งออกของไทยในตลาดโลกมีราคาที่ถูกลงเมื่อเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกันที่มาจากประเทศอื่นอุตสาหกรรมการส่งออกในประเทศของไทยจึงขยายตัวอย่างรวดเร็ว และประเทศอุตสาหกรรมได้ย้ายฐานการลงทุนจากประเทศของตนที่มี

* อัตราแลกเปลี่ยนแบบตะกร้าเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้ในการกำหนดค่าเงินบาทตั้งแต่ปี 2527 ถึง 1 ก.ค.2540 ก่อนที่วันที่ 2 ก.ค.มีการเปลี่ยนแปลง ธปท.ได้กำหนดน้ำหนักเงินตราสกุลต่างประเทศที่อยู่ในตะกร้าไว้แตกต่างกัน ซึ่งในทางปฏิบัติไม่มีการเปิดเผยถึงสัดส่วนหรือน้ำหนักของเงินสกุลต่างประเทศที่นำไปคำนวณ อย่างไรก็ตามคาดว่าค่าเงินบาทผูกไว้กับเงินสกุลเหรียญสหรัฐ ฯ ประมาณร้อยละ 80 รองลงมาได้แก่ เงินเยน มาร์ค ปอนด์ เหรียญฮ่องกง และสกุลเงินอาเซียนบางสกุล ตามลำดับ

ค่าแรงงาน และค่าเงินที่สูงมาไทยเพื่อเป็นฐานการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก การใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนแบบตะกร้าเงินและนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศของรัฐบาลในขณะนั้น สนับสนุนให้เกิดการไหลเข้าของเงินลงทุนทางตรงจากต่างประเทศจำนวนมากเข้าไทยในช่วงต้นทศวรรษ 2530 โดยปริมาณเงินลงทุนที่นักลงทุนที่ยื่นรับการส่งเสริมการลงทุนต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนในช่วงปี 2531-2533 นั้นมีมูลค่าสูงถึง 500,000 ล้านบาทปริมาณเงินลงทุนที่ขอรับการส่งเสริม ฯ ดังกล่าวสูงกว่าปี 2529 ถึง 8.4 เท่า ผู้ขอรับการส่งเสริมการลงทุนส่วนมากเป็นนักลงทุนต่างประเทศที่เป็นผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (ตารางที่ 3.4)

ตารางที่ 3.4 จำนวนผู้ขอรับการส่งเสริมการลงทุน และจำนวนเงินลงทุนระหว่างปี 2529-2534

ปี	จำนวนผู้ขอรับการลงทุน	เงินลงทุน (ล้านบาท)
2529	431	59,687
2530	1,058	209,029
2531	2,127	530,761
2532	1,285	461,010
2533	1,015	524,744
2534	632	282,643

ที่มา: วรสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ จำกัด

จากการใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวทำให้ค่าเงินบาทมีเสถียรภาพเมื่อเทียบกับค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ โดยตลอดทศวรรษ 2530 ทำให้ค่าเงินบาทเคลื่อนไหวอยู่ในช่วงแคบระหว่าง 24.90 บาท ถึง 25.70 บาท ต่อ 1 เหรียญสหรัฐ ฯ เนื่องจากการซื้อขายสินค้าส่วนใหญ่ในตลาดการค้าระหว่างประเทศมักกระทำกันในรูปแบบของเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ดังนั้นการผูกค่าเงินบาทกับเงินเหรียญสหรัฐ ฯ จะเป็นผลดีกับผู้ส่งออกเนื่องจากการอ่อนตัวลงของค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ มีผลทำให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงเมื่อเทียบกับเงินเยนญี่ปุ่นและเงินมาร์คเยอรมัน ทำให้ปริมาณการส่งออกของไทยเพิ่มขึ้นอย่างมาก (รูปที่ 3.8) และสถาบันการเงินไทยซึ่งมีหนี้สินส่วนใหญ่ในรูปเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ดังนั้นการที่ทางการจึงคงนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนที่จะรักษาค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ไม่ให้เคลื่อนไหวมากเกินไป

ต่อมาในปี 2538-2539 เมื่อเศรษฐกิจของสหรัฐ ฯ มีอัตราขยายตัวสูงขึ้น และรัฐบาลสหรัฐ ฯ สามารถแก้ไขปัญหาการขาดดุลงบประมาณที่เคยขาดดุลอย่างต่อเนื่องลงได้ (รูปที่ 3.9)

ส่งผลให้ค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ในตลาดการเงินระหว่างประเทศเริ่มแข็งค่าขึ้นเมื่อเทียบกับเงินเยน ญี่ปุ่น และเงินสกุลหลักอื่น ๆ* การแข็งขึ้นของค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ส่งผลให้ค่าเงินบาทของไทยแข็งค่าขึ้นตาม การแข็งค่าของเงินบาททำให้สินค้าออกของไทยเสียเปรียบประเทศคู่แข่งที่มีค่าเงินอ่อนตัวลงเมื่อเทียบกับเงินเหรียญสหรัฐ ฯ โดยเฉพาะค่าเงินหยวนของจีนมีค่ามีการปรับค่าลงจาก 5.76 หยวนต่อ 1 เหรียญสหรัฐ ฯ ในปี 2536 เป็น 8.62 หยวน ในปี 2537 และ 8.35 หยวน ในปี 2538 (ตารางที่ 3.5)

ในปี 2538-2539 ประเทศญี่ปุ่นที่เป็นตลาดส่งออกสินค้าที่สำคัญของไทยประสบกับสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำรุนแรงโดยเฉพาะปัญหาเรื่องเงินฝืด ค่าเงินเยนของญี่ปุ่นอ่อนตัวลงตัวจากอัตราแลกเปลี่ยน 26.46 บาท ต่อ 100 เยน ในปี 2538 เป็น 23.17 บาท ต่อ 100 เยน ในปี 2539 และ 22.42 บาท ต่อ 100 เยน ในช่วงกลางปี 2540 ทำให้ราคาสินค้าส่งออกของไทยไปญี่ปุ่นมีราคาที่สูงขึ้น ปริมาณการส่งออกสินค้าจากไทยไปญี่ปุ่นจึงเริ่มชะลอตัวลงในขณะปริมาณการนำเข้าสินค้าของไทยกลับเพิ่มขึ้นส่งผลทำให้ยอดการขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยในปี 2538 และ 2539 สูงขึ้นจากเดิม นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนของไทยที่เงินบาทมีค่าผูกติดกับเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ที่เคยดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศ และเป็นประโยชน์ต่อภาคการส่งออกกลับเป็นนโยบายที่ทำให้เกิดการไหลออกของเงินทุน และส่งผลเสียต่อภาคการส่งออกสินค้าของไทย (ตารางที่ 3.5)

การเปลี่ยนแปลงค่าเงินสกุลหลักต่าง ๆ ในตลาดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศมีผลต่อค่าเงินบาทของไทยและการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศจากการที่ไทยใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบตะกร้าที่ส่งผลให้ค่าเงินบาทมีค่าค่อนข้างคงที่เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ในช่วงปลายทศวรรษ 2520 ต่อดันทศวรรษ 2530 ค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ มีค่าอ่อนตัวลงทำให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวตามเงินทุนต่างประเทศที่ไหลเข้ามาส่วนมากเป็นเงินลงทุนทางตรง หรือ FDI การคงนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวของรัฐทำให้เงินทุนจำนวนมากทั้งในรูปของเงินกู้ระยะสั้นและเงินลงทุนในหลักทรัพย์จำนวนมากไหลเข้าประเทศ ในปี 2539 ค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ เริ่มมีค่าแข็งขึ้นทำให้ค่าเงิน

* โปรดดู สัมภาษณ์ พิรศิลป์ ศุภผลศิริ ใน นิตยสารดอกเบี๋ย ปีที่ 14 ฉบับ 167, พฤษภาคม 2538 หน้า 29 ซึ่งถึงจุดเปลี่ยนแปลงเรื่องค่าเงินที่สำคัญคือ การที่สภาคองเกรสของสหรัฐ ฯ สามารถกำหนดให้รัฐบาลสหรัฐ ฯ ใช้งบประมาณแบบสมดุลงได้ภายในปี 2541

บาทแข็งขึ้นตาม การแข็งค่าของเงินบาทส่งผลเสียต่อภาคการส่งออกและทำให้ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดรุนแรงมากขึ้น

ตารางที่ 3.5 อัตราแลกเปลี่ยนของสกุลเงินเอเชียที่สำคัญกับค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ (เฉลี่ยทั้งปี)

ปี	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540
ไทย	25.59	25.52	25.4	25.32	25.15	24.91	25.34	31.36
จีน	4.78	5.32	5.51	5.76	8.62	8.35	8.31	8.29
เกาหลีใต้	707.76	733.35	780.65	802.67	803.45	771.27	804.45	951.29
อินโดนีเซีย	1842.8	1950.3	2029.9	2087.1	2160.8	2248.6	2342.3	2909.4
มาเลเซีย	2.7	2.75	2.55	2.57	2.62	2.5	2.52	2.81
ฟิลิปปินส์	24.31	27.48	25.51	27.12	26.42	25.71	26.22	29.47
สิงคโปร์	1.81	1.73	1.63	1.62	1.53	1.42	1.41	1.48
ฮ่องกง	7.79	7.77	7.74	7.74	7.73	7.74	7.73	7.74
ไต้หวัน	26.89	26.82	25.16	26.39	26.46	26.49	27.46	28.7

ที่มา: กองทุนการเงินระหว่างประเทศ

3.2.1.2 อิทธิพลของอัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินระหว่างประเทศ

ในสภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงินความแตกต่างของอัตราดอกเบี้ยระหว่างประเทศมีส่วนสำคัญให้เกิดการเคลื่อนย้ายของเงินทุนระหว่างประเทศที่ไหลจากประเทศที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำไปยังประเทศที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง ตลอดทศวรรษ 2530 นั้นอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินของไทยอยู่ในระดับที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินที่สำคัญโดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น (ตารางที่ 3.6)

ตารางที่ 3.6 อัตราดอกเบี้ยขัลดัตัวเงิน (Discount Rate) ของธนาคารกลางสหรัฐ ฯ ญี่ปุ่น และไทย
ระหว่างปี 2530- 2540 (ร้อยละต่อปี)

ปี	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540
สหรัฐ ฯ	6	6.5	7	6.5	3.5	3	3	4.75	5.25	5	5
ญี่ปุ่น	2.5	2.5	4.25	6	4.5	3.25	1.75	1.75	0.5	0.5	0.5
เยอรมัน	2.5	3.5	6	6	8	8.3	5.8	4.5	3	2.5	2.5
ไทย	8.0	8.0	8.0	12	11	11	9	9.5	10.5	10.5	12.5

ที่มา: กองทุนการเงินระหว่างประเทศ

ตาราง 3.7 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในประเทศ และต่างประเทศระหว่างปี 2535-2540 (ร้อยละต่อปี)

ปี	2535	2536	2537	2538	2539	2540
อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม (MLR)	11.5	10.5	11.75	13.75	13.25	13.75
อัตราดอกเบี้ยลูกค้าชั้นดีในสหรัฐ ฯ	3.52	3.06	4.23	5.87	5.33	5.45
อัตราดอกเบี้ยยูโรดอลลาร์ 3 เดือน	3.83	3.3	4.74	6.04	5.51	5.65
อัตราดอกเบี้ยยูโรมาร์ก 3 เดือน	9.44	7.27	5.35	4.51	3.31	3.30
อัตราดอกเบี้ยยูโรเยน 3 เดือน	4.44	2.74	2.3	1.23	0.56	0.59

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) * (อัตราเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ 5 แห่ง)

เมื่อนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทในแบบตะกร้าของไทยสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนระหว่างประเทศ ดังนั้นความแตกต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยของไทยเมื่อเทียบกับต่างประเทศจึงเป็นจุดดึงดูดให้เกิดการไหลเข้าของเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ (ตารางที่ 3.7) รวมถึงเงินลงทุนในหลักทรัพย์และตราสารหนี้ เงินกู้ยืมจากต่างประเทศจำนวนมากจึงไหลเข้าไทยจำนวนมากในช่วงการไหลเข้าของเงินทุนช่วงที่สอง และสามระหว่างปี 2533-2540 โดยเฉพาะเงินกู้ต่างประเทศที่ผ่าน BIBF ในรูปแบบของเงินกู้ระยะสั้นที่เงื่อนไขการชำระคืนเงินต้นไม่เกิน 12 เดือน ข้อดีของเงินกู้ยืมระยะสั้นเหล่านี้ คือ อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าเงินกู้ระยะยาวที่มีระยะเวลาชำระคืนเกิน 1 ปี การที่ภาคธุรกิจเอกชนทั้งที่เป็นสถาบันการเงินและที่ไม่ใช่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่างประเทศที่อัตราดอกเบี้ยต่ำส่งผลให้ภาคเอกชนเหล่านี้ก่อนที่ต่างประเทศจำนวนมากเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนที่กดดันให้ค่าเงินบาทลดลงภาคเอกชนเหล่านี้จึงประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินตามมา

3.2.1.3 อิทธิพลของตลาดทุนระหว่างประเทศ

การใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินได้ทำให้ตลาดการเงินไทยเชื่อมโยงกับตลาดการเงินระหว่างประเทศมากขึ้น การเคลื่อนย้ายเงินทุนจากต่างประเทศลงทุนเพื่อแสวงหาผลตอบแทนจากการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งเป็นตลาดเกิดใหม่ (Emerging market) ทำให้นักลงทุนต่างประเทศได้รับผลตอบแทนสูงกว่าการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศพัฒนาแล้ว เนื่องจากในต้นทศวรรษ 2530 เศรษฐกิจไทยมีอัตราการขยายตัวสูงมาก นักลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นที่หันมาลงทุนในไทยเนื่องจากภาวะชบเซาในเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่กระทบต่อตลาดหุ้นญี่ปุ่นโดยดัชนีนิคเกิลลดลงอย่างรวดเร็ว (รูปที่ 3.10) การลงทุนในตลาดหุ้นญี่ปุ่นให้ผลตอบแทนที่ลดลงอย่างมาก นักลงทุนญี่ปุ่นจำนวนหนึ่งจึงนำเงินทุนเข้าไทยเพื่อลงทุนในหลักทรัพย์มีส่วนร่วมให้ดัชนีราคาหลักทรัพย์ของตลาดหลักทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงปี 2530 ถึง 2537

ในช่วงปี 2533-2537 อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาอยู่ที่เฉลี่ยร้อยละ 5.0 ต่อปี ในขณะที่ผลตอบแทนจากการลงทุนในหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐฯ อยู่ที่เฉลี่ยร้อยละ 8.3 ต่อปี (Kotz, 2003: 25) ซึ่งอัตราผลตอบแทนดังกล่าวต่ำกว่าการลงทุนในหลักทรัพย์ในประเทศเกิดใหม่ เช่น ไทย, อินโดนีเซีย ดังนั้นเงินลงทุนส่วนหนึ่งจากสหรัฐฯ จึงไหลเข้ามาแสวงหาผลตอบแทนที่สูงกว่าในไทย ต่อมาในปลายปี 2537 เกิดวิกฤติการเงินในประเทศเม็กซิโกส่งผลให้นักลงทุนต่างประเทศจำนวนมากถอนการลงทุนในประเทศกำลังพัฒนาหรือตลาดเกิดใหม่ซึ่งรวมถึงประเทศไทย ในปี 2538 ดัชนีราคาหลักทรัพย์ของไทยปิดที่ระดับ 1,280.81 จุด ลดลงจากระดับ 1,682.85 จุดในปี 2536 นักลงทุนเริ่มถอนเงินลงทุนของตนหรือลดสัดส่วนการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศกำลังพัฒนารวมถึงไทย และหันไปลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าโดยเฉพาะที่ตลาดหุ้นนิวยอร์กในสหรัฐอเมริกาส่งผลให้ดัชนีอุตสาหกรรมเฉลี่ยดาวนิโจนส์ของตลาดหุ้นนิวยอร์กเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงปี 2537-2542 ตามการเติบโตของเศรษฐกิจสหรัฐฯ อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาอยู่ที่เฉลี่ยร้อยละ 5.6 ต่อปี ในขณะที่ผลตอบแทนจากการลงทุนในหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐฯ อยู่ที่เฉลี่ยร้อยละ 23.6 ต่อปี (Kotz, 2003: 25) ส่งผลให้การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ไทยเริ่มชะลอตัวลง (ตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 สภาวะการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่างปี 2537-2540

	2537	2538	2539	ครึ่งปี 2540
หลักทรัพย์ภาคเอกชน				
หลักทรัพย์จดทะเบียนและหลักทรัพย์รับอนุญาต				
จำนวนบริษัท	389	485	545	455
จำนวนหลักทรัพย์	494	538	579	574
มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (พันล้านบาท)	3,300.7	3,564.5	2,559.5	1,614.9
มูลค่าซื้อขายเฉลี่ยต่อวันทำการ (พันล้านบาท)	8.62	6.2	5.34	3.96
ดัชนี ๙ วันสิ้นปี	1,360.09	1,280.81	831.75	527.28
สัดส่วนการซื้อขายหลักทรัพย์ของชาวต่างประเทศ				
ต่อการซื้อขายหลักทรัพย์รวม (%)	20.96	26.33	34.25	44.32
อัตราผลตอบแทนเฉลี่ย	1.86	2.25	3.5	4.78
อัตราส่วนราคาต่อกำไรสุทธิเฉลี่ย	19.51	19.75	11.97	8.57

ที่มา: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การเปลี่ยนแปลงในปัจจัยภายนอกประเทศโดยเฉพาะ โครงสร้างอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลสำคัญในตลาดการเงินระหว่างประเทศ, อัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินระหว่างประเทศ, และการเปลี่ยนแปลงในอัตราผลตอบแทนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศต่าง ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา ในสภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงินการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยมาก เนื่องจากนโยบายการเปิดเสรีทางการเงินทำให้เศรษฐกิจไทยมีระดับการผูกติดกับระบบเศรษฐกิจโลกมากกว่าเดิม เพื่อให้ประเทศได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รัฐจึงต้องปรับนโยบายการเงินให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

3.3 ผลกระทบของการเคลื่อนย้ายเงินทุนต่างประเทศต่อเศรษฐกิจไทย

การเคลื่อนย้ายเงินทุนต่างประเทศที่เข้ามาไทยในปริมาณสูงตลอดทศวรรษที่ 2530 ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในระดับมหภาคและจุลภาคของไทย เงินทุนที่เคลื่อนย้ายเข้ามามีผลต่อการเพิ่มขึ้นของอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในระหว่างปี 2531-2533 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 12.24 ต่อปี และเฉลี่ยร้อยละ 9.85 ต่อปี ในระหว่างปี 2531-2538 ซึ่งเป็นเพิ่มจากอัตราการขยายตัวในระหว่างปี 2522-2529 ที่ระดับร้อยละ 5.4 ต่อปี เงินทุนนำเข้ามาจากต่างประเทศโดยเฉพาะเงินลงทุนทางตรงที่เข้ามาลงทุนทำให้มีการสะสมทุนในการผลิตเกิดการไหลเวียนในกระแสเงินทุนในประเทศ เกิดการจ้างงานตลอดจนการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการผลิตในภาคอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มมากกว่าเดิมทั้งในภาคการผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภคภายในประเทศ รวมถึงการผลิตเพื่อการส่งออกส่งผลอัตราการเติบโตของระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมสูงขึ้น

การเคลื่อนย้ายเงินทุนไหลเข้าดังกล่าวมีผลให้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศของไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากที่มีอยู่ 14.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ ๕ ในปี 2533 เป็น 38.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ ๕ ในปี 2539 ทำให้สถานะทางการเงินระหว่างประเทศของไทยมีความมั่นคงขึ้น แต่การไหลเข้าของเงินทุนจำนวนมากในช่วงทศวรรษ 2530 ก็มีผลในทางลบต่อเศรษฐกิจไทยหลายด้าน เงินทุนดังกล่าวมีส่วนทำให้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยได้สูงขึ้นจากเดิมที่เคยมีตัวเลขการขาดดุลที่เฉลี่ยร้อยละ 3.3 ต่อปี ในระหว่างปี 2528-2531 เป็นเฉลี่ยร้อยละ 6.8 ต่อปี ในระหว่างปี 2531-2539 การเพิ่มขึ้นนี้เกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น เกิดจากช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุนภายในประเทศระบบเศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัวสูงในขณะที่เงินออมในประเทศไม่เพียงพอในการลงทุน, อุตสาหกรรมในประเทศมีการพึ่งพาวัตถุดิบและสินค้าประเภททุนจากต่างประเทศในอัตราสูงมากขึ้นจากเดิม ส่งผลให้ตัวเลขการนำเข้ามีมากขึ้นส่งผลให้บัญชีเดินสะพัด และบัญชีดุลการค้าขาดดุลมากขึ้น, และ การที่ตัวเลขการขยายตัวของส่งออกของไทยลดลงอย่างมากในขณะที่การนำเข้ามีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องก็เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยเริ่มขาดดุลรุนแรงขึ้นในช่วงปี 2538 ต่อเนื่องปี 2539 (ตารางที่ 3.9)

ตารางที่ 3.9 การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรสำคัญทางเศรษฐกิจในระดับมหภาคระหว่างปี 2533-2539

	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539 ^P
อัตราการเพิ่มของ GDP ^a	11.2	8.6	8.2	8.6	8.9	8.7	6.4
อัตราส่วนดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP	-8.5	-7.7	-5.6	-5.1	-5.6	-8.0	-7.9
เงินทุนสำรองทางการ (พันล้านเหรียญ สรอ.)	14.3	18.4	21.2	25.4	30.3	37.0	38.7
เงินทุนไหลเข้าสุทธิ (พันล้านเหรียญ สรอ.)	9.7	11.3	9.7	10.5	12.2	21.9	18.0

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย P = ตัวเลขประมาณการ

เงินทุนต่างประเทศที่เคลื่อนย้ายมาจำนวนหนึ่งได้ทำให้ราคาอสังหาริมทรัพย์ และราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ของไทย ในช่วงปี 2530-2533 นั้นถือเป็นยุคทองของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ของไทย โดยมีเงินลงทุนจากต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนในภาคอสังหาริมทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างมากจากที่มีเงินทุนต่างประเทศไหลเข้ามาขยายตัวในอัตราร้อยละ 183.1 ในปี 2531, ร้อยละ 958.9 ในปี 2532, และร้อยละ 156 ในปี 2533 ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากรวมถึงการขยายตัวของสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ให้กับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และสินเชื่อที่อยู่อาศัยที่ขยายตัวสูงในช่วงเวลาเดียวกัน (ตารางที่ 3.10) ด้านการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์นั้นในช่วงต้นปี 2536 ดัชนีราคาหลักทรัพย์อยู่ที่ 800 จุด ได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 1,600 จุดในปลายปีเดียวกันรวมถึงปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์รวมตลอดปีก็เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 793 พันล้านบาทในปี 2534 เป็น 2,201 พันล้านบาทในปี 2536

ตารางที่ 3.10 การเปลี่ยนแปลงในภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ระหว่างปี 2528-2533

อัตราการเปลี่ยนแปลง : ร้อยละ	2528	2529	2530	2531	2532	2533
อัตราการเติบโต (GDP)	4.6	5.5	9.5	13.3	12.3	11.2
อัตราเงินเฟ้อ (Inflation)	2.4	1.9	2.5	3.8	5.4	5.9
อัตราดอกเบี้ย MLR (ร้อยละต่อปี)	15.5	12.0	11.5	12.0	12.5	16.5
สินเชื่ออสังหาริมทรัพย์	15.9	6.8	49.3	75.4	85.0	76.5
สินเชื่อที่อยู่อาศัย	13.6	20.6	59.8	50.7	39.6	37.5
เงินทุนต่างประเทศในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	2.8	-83.7	-396.4	183.1	958.9	156.0

* เฉพาะธนาคารพาณิชย์

ที่มา: พรทิพย์ ษมาวัตร, 2541, พัฒนาการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ไทย, รายงานประจำเดือนธนาคารแห่งประเทศไทย เดือนสิงหาคม 2541

การเพิ่มขึ้นของราคาส่งหาริมทรัพย์ และราคาหลักทรัพย์ทำให้เศรษฐกิจของไทยมีลักษณะเป็นเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ที่มีการเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินทรัพย์อย่างรวดเร็ว การขยายเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในช่วงปี 2530-2538 ทำให้ผลการดำเนินงาน และผลกำไรของภาคธุรกิจเอกชนโดยรวมเพิ่มขึ้นในอัตราเร่ง และทำให้นักลงทุนในช่วงเวลาดังกล่าวมีความมั่นใจในตัวเองสูง และประเมินสภาพเศรษฐกิจในลักษณะที่ดีเกินไปจึงได้โหมขยายการลงทุนในกิจการใหม่ๆ จำนวนมากในลักษณะเกินตัวโดยการระดมเงินกู้ยืมผ่านสถาบันการเงินทั้งในและต่างประเทศ ประกอบกับการอนุญาตให้สถาบันการเงินประกอบกิจการวิเทศธนกิจ และความสามารถในการระดมทุนผ่านรูปแบบตราสารหนี้ที่ขายในต่างประเทศทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุนจำนวนมากส่งผลต่อการเพิ่มของอัตราเงินเฟ้อในประเทศที่ขยับสูงขึ้นเป็นร้อยละ 5.9 ในปี 2533 และร้อยละ 5.1, 5.8, และ 5.9 ในปี 2537-2539 ตามลำดับ จากที่เคยอยู่ในระดับที่ต่ำประมาณร้อยละ 2.3 ต่อปีในช่วงปี 2528-2530

เงินทุนต่างประเทศที่เคลื่อนย้ายหลังจากที่มีการอนุญาตให้มีกิจการวิเทศธนกิจในปี 2536 ทำให้ยอดคงค้างของการนำเข้าเงินทุดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างมากโดย ณ สิ้นปี 2536 มีจำนวน 7.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ เพิ่มขึ้นเป็น 31.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ ณ สิ้นปี 2539 โดยมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 41 ต่อปี หรือเทียบเป็นสัดส่วนหนึ่งคงค้างโดยรวมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติสูงถึงร้อยละ 48.7 ในปี 2539 ซึ่งสูงจากที่เป็นร้อยละ 39.2 ในปี 2535 โดยหนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้ระยะสั้น และในระหว่างช่วงเวลาปี 2537-2539 ประมาณร้อยละ 56 ของหนี้ระยะสั้นเป็นหนี้ของกิจการวิเทศธนกิจ ทั้งนี้เนื่องจากการกู้ยืมหนี้ต่างประเทศที่เป็นหนี้ระยะสั้นมีต้นทุนทางการเงินโดยเฉพาะอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าหนี้ระยะยาว และหนี้ของกิจการวิเทศธนกิจส่วนใหญ่จะกู้หนี้ระยะสั้นจากต่างประเทศเพื่อปล่อยกู้ระยะยาวภายในประเทศโดยมีการต่ออายุเงินกู้ดังกล่าวเป็นระยะ ๆ (Revolving facility) (ตารางที่ 3.11)

นอกจากนี้การเคลื่อนย้ายเงินทุนจำนวนมากเข้าประเทศในลักษณะที่มีการพึ่งพาเงินกู้ระยะสั้นจากต่างประเทศจำนวนมากนี้ทำให้ฐานะทางการเงินของไทยมีเสถียรภาพที่ด้อยลงและมีความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการไหลออกของเงินทุนอย่างเฉียบพลัน (Money run) ที่เกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความไม่มั่นใจของนักลงทุนในเสถียรภาพทางการเงินของประเทศโดยเฉพาะการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับที่สูง ปัญหาความไม่มั่นคงในสถาบันการเงินในประเทศ และการดำเนินนโยบายการเงินที่ผิดพลาด เป็นต้น

สภาพะโลกาภิวัตน์ทางการเงินมีผลต่อการดำเนินนโยบายการเงินไทย โดยเฉพาะอิทธิพลของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลสำคัญของโลก, อัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินระหว่างประเทศ, และสภาพเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการเคลื่อนย้ายเงินทุนต่างประเทศที่ไหลไปลงทุนในประเทศต่าง ๆ รวมถึงไทย การไหลเข้าของเงินทุนดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจไทยหลายประการทั้งผลดี และผลเสีย รัฐต้องปรับนโยบายเศรษฐกิจมหภาคภายในประเทศให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยภายนอกต่าง ๆ เหล่านี้จึงจะสามารถบริหารระบบเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพ (ศุภชัย พานิชภักดิ์, 2544: 93-96)

ตารางที่ 3.11 ภาวะหนี้ต่างประเทศของไทยระหว่างปี 2535 ถึง 2539

หน่วย: พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ

	2535	2536	2537	2538	2539
1. หนี้ต่างประเทศ	43.6	52.1	64.9	82.6	89.8
ภาครัฐบาล	13.1	14.2	15.7	16.4	16.8
ภาคเอกชน	30.6	37.9	49.2	66.2	73.0
ธนาคาร	6.3	13.0	28.0	41.9	41.9
BIBF	0.0	7.7	18.1	27.5	31.2
ไม่ใช่ธนาคาร	24.3	24.9	21.2	24.2	31.1
2. หนี้การส่งออก	104.2	107.2	112.9	114.2	121.2
3. หนี้/GDP (%)	39.2	41.7	45.3	49.3	48.7
4. อัตราส่วนภาระหนี้	11.3	11.2	11.7	11.4	11.8
* รวมกิจการวิเทศธนกิจ					

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

3.4 สรุปท้ายบท

โลกาภิวัตน์ทางการเงินมีผลกระทบกับเศรษฐกิจ และการดำเนินนโยบายการเงินไทยอย่างมาก พัฒนาการของกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางการเงินมีผลทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยมีความผูกพันกับระบบเศรษฐกิจโลกอย่างมาก รวมถึงกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางการเงินเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายการเงินของไทยให้มีระดับการเปิดเสรีทางการเงินมากขึ้น การเคลื่อนย้ายของเงินทุนต่างประเทศจำนวนมากเริ่มต้นในช่วงปลายทศวรรษ 2520 ทำให้เงินลงทุน

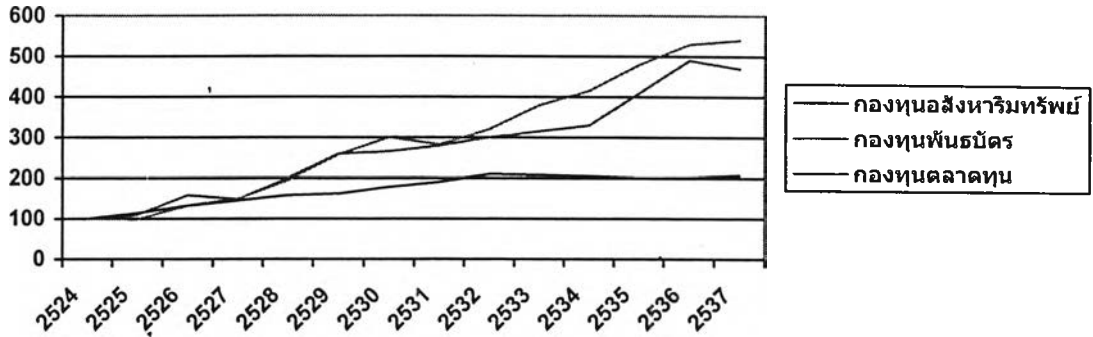
ทางตรงไหลเข้ามาจำนวนมากอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ทำให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างมาก ต่อมาในทศวรรษ 2530 เมื่อทางการได้ประกาศรับพันธะข้อ 8 รวมถึงใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินโดยอนุญาตให้สถาบันการเงินในประเทศและต่างประเทศดำเนินกิจการวิเทศธนกิจกรุงเทพ รวมถึงการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ในปี 2535 การใช้นโยบายดังกล่าวมีผลให้เงินทุนต่างประเทศจำนวนมากไหลเข้าประเทศ

การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลต่าง ๆ ในตลาดการเงินระหว่างประเทศ ส่งผลกระทบต่อค่าเงินบาทของไทยที่มีค่าผูกพันกับค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ การเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินที่สำคัญกับอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินของไทย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรมที่มีเงินทุนจำนวนมากกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเกิดใหม่ทางอุตสาหกรรมได้ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนในการลงทุนที่แตกต่างกัน การเคลื่อนย้ายของเงินลงทุนในหลักทรัพย์จำนวนมากที่ไหลเข้าออกลงทุนในประเทศที่ให้ผลตอบแทนสูงเป็นไปอย่างกว้างขวาง

ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศในระหว่างปี 2531-2538 ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในขณะที่เดียวกันก็ได้สร้างปัญหาทางเศรษฐกิจให้กับประเทศที่เปิดเสรีทางการเงิน เช่น ปัญหาอัตราเงินเฟ้อ ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด และปัญหาสถาบันการเงินในประเทศ ซึ่งหากนโยบายการเงินของรัฐไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาแล้วจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศดังกล่าวจะอ่อนแอลงและมีโอกาสที่จะเกิดวิกฤติเศรษฐกิจโดยง่าย ในช่วงปี 2538-2540 เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญ คือ การแข็งค่าของเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ส่งผลให้เกิดการชะลอตัวของภาคการส่งออกและทำให้ปัญหาขาดดุลบัญชีเดินสะพัดรุนแรงมากขึ้นส่งผลให้เงินทุนต่างประเทศเริ่มเคลื่อนย้ายออกจากประเทศ

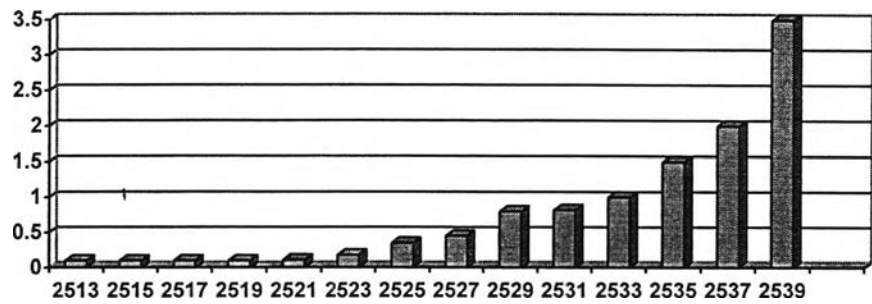
การเปลี่ยนแปลงในปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจในประเทศส่งผลให้เงินทุนจำนวนมากไหลออกอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อเงินลงทุนสำรองของประเทศที่ลดลงอย่างรวดเร็ว เป็นช่องทางให้เกิดการโจมตีค่าเงินในประเทศดังกล่าว ซึ่งหากปัญหาเศรษฐกิจไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังแล้วรัฐบาลในประเทศเหล่านี้มักประสบปัญหาเงินทุนต่างประเทศไม่เพียงพอและต้องประกาศลอยตัวค่าเงินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

รูปที่ 3.1 ผลตอบแทนจากการลงทุนในสหรัฐ ฯ โดยเฉลี่ยของการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์, พันธบัตร และ ตลาดทุน โดยมีฐานจากเดือนมิถุนายน 2523 เป็นฐานเท่ากับ 100.

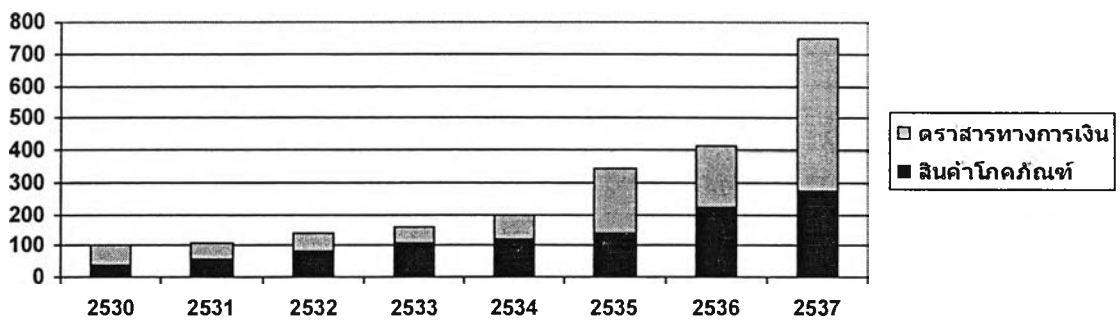
ที่มา: นิตยสาร ดี อีโคโนมิสต์ ฉบับวันที่ 12 พฤศจิกายน 2537 หน้า 96

รูปที่ 3.2 สินทรัพย์รวมของกองทุนรวมในสหรัฐ ฯ ระหว่างปี 2513-2538 หน่วย: ล้านล้านเหรียญ สรค.

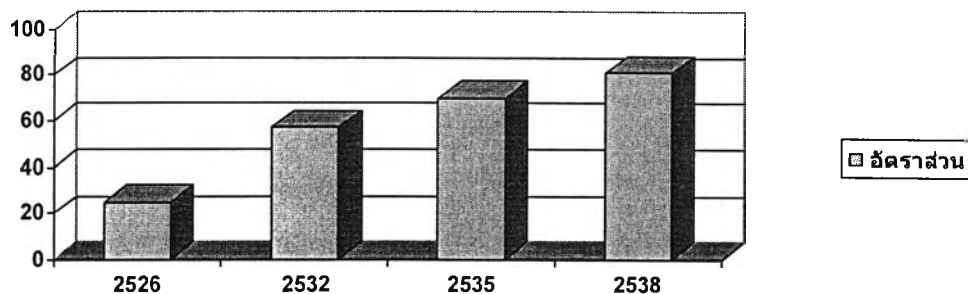
ที่มา: นิตยสาร ดี อีโคโนมิสต์ ฉบับวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2540 หน้า 89

รูปที่ 3.3 ปริมาณสัญญาอนุพันธ์ทางการเงินที่หมุนเวียนในตลาดอนุพันธ์การเงินกรุงลอนดอนต่อวันระหว่างปี 2530-2537 หน่วย: ต่อ 1000 หน่วยสัญญา

ที่มา: นิตยสาร ดี อีโคโนมิสต์ ฉบับวันที่ 14 พฤษภาคม 2537 หน้า 24

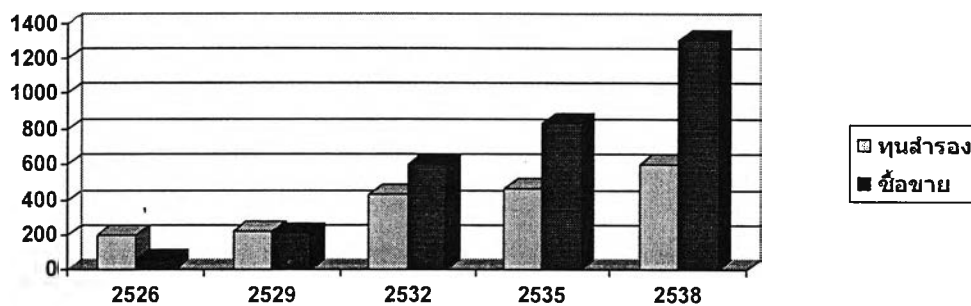
รูปที่ 3.4 อัตราส่วนของปริมาณการซื้อขายแลกเปลี่ยนต่อวันเทียบกับปริมาณการส่งออกของทุกประเทศระหว่างปี 2526-2538

การซื้อขาย/วัน	200 พันล้าน	663 พันล้าน	967 พันล้าน	1.3 ล้านล้าน	
ปริมาณส่งออก/ปี	1.3 ล้านล้าน	2.9 ล้านล้าน	3.65 ล้านล้าน	4.1 ล้านล้าน	
อัตราส่วน	25 เท่า	57 เท่า	70 เท่า	81 เท่า	หน่วยล้านเหรียญสหรัฐ ฯ

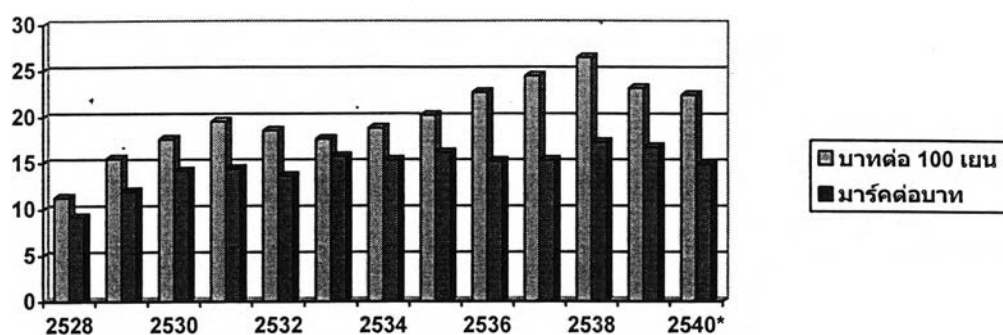
ที่มา : นิตยสาร ดี อีโคโนมิสต์ ฉบับ วันที่ 7 เดือนตุลาคม ค.ศ. 1995

รูปที่ 3.5 ปริมาณทุนสำรองเงินตราของธนาคารกลางทุกประเทศเทียบกับปริมาณการซื้อขายแลกเปลี่ยนต่อวันระหว่างปี 2526-2538 หน่วย: พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ

ที่มา : นิตยสาร ดี อีโคโนมิสต์ ฉบับวันที่ 7 เดือนตุลาคม 2538

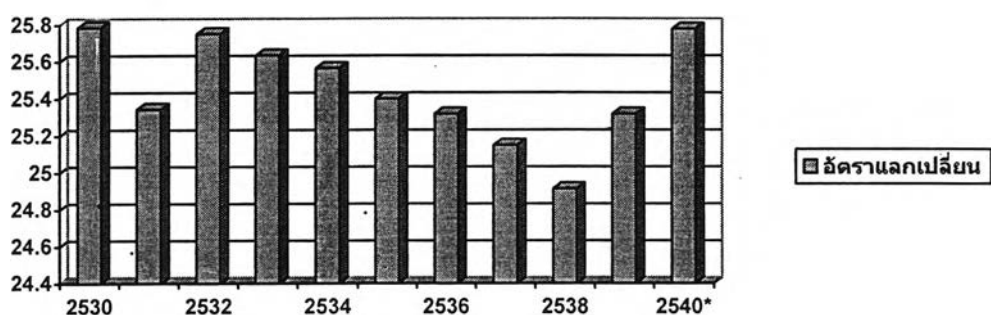
รูปที่ 3.6 อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท ต่อเงินเยน และเงินมาร์คเยอรมันต่อเงินบาทระหว่างปี 2528-2540

หมายเหตุ * ถึงเดือนมิถุนายน 2540

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

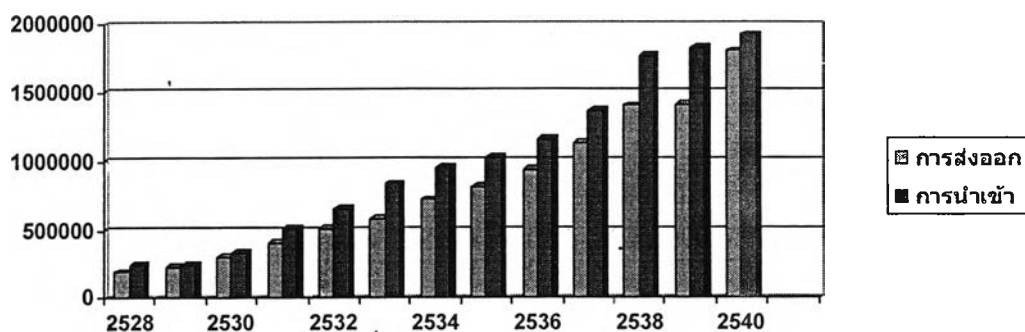
รูปที่ 3.7 อัตราแลกเปลี่ยนเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ต่อเงินบาทระหว่างปี 2530-2540

หมายเหตุ * ถึงเดือนมิถุนายน 2540

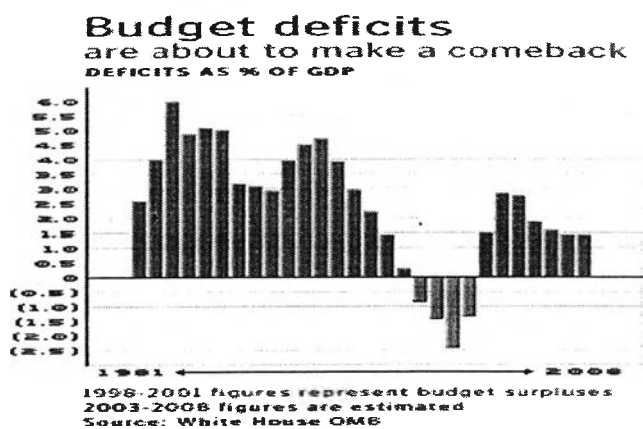
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

รูปที่ 3.8 ปริมาณมูลค่าการส่งออกและการนำเข้าสินค้าของไทยระหว่างปี 2528-2540 หน่วย : ล้านบาท

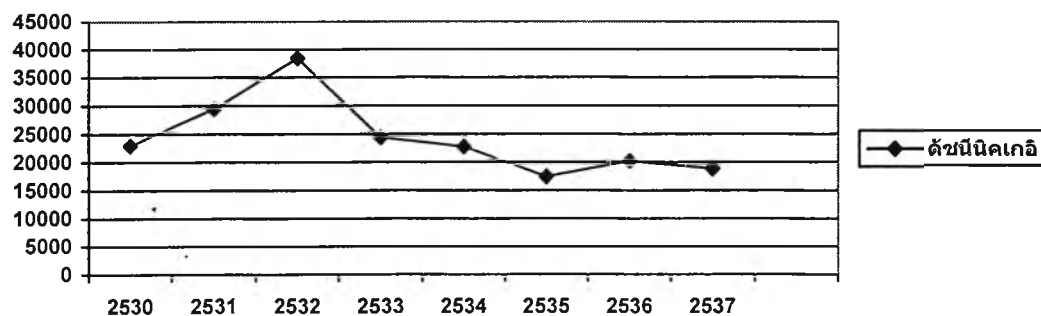
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

รูปที่ 3.9 สถิติการขาดดุลงบประมาณของรัฐบาลกลางสหรัฐฯ เปรียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ
ระหว่าง ปี 2524-2543

ที่มา: สำนักงานงบประมาณสหรัฐอเมริกา

รูปที่ 3.10 ดัชนีราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์โตเกียว (ดัชนีนิคเกอิ) ระหว่างปี 2530-2537

ที่มา: นิตยสารฟาร์อีสเทิร์น อีโคโนมิค หลายฉบับ